

Economisch-Statistische Berichten

Operations Research

★

Prof. Dr. C. Lowell Harriss
The condition and outlook
of the U.S. economy

★

Dr. Ir. A. S. Tuinman
De betekenis van Canada als
immigratieland

★

Dr. H. Umrath
Europese samenwerking met het oog
gericht op de toekomst

★

Drs. E. D. J. Kruijtbosch
De conjunctuur in de O.E.E.S.-landen
in 1953 en 1954

★

C. Vermey
De tankvrachtenmarkt in 1954

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

40e JAARGANG

No 1967

WOENSDAG 23 FEBRUARI 1955

Nationale Handelsbank, N.V.

Amsterdam - Rotterdam - 's-Gravenhage

Alle Bank- en Effectenzaken

vacatures

KONINKLIJKE
NEDERLANDSCHE GIST-EN SPIRITUSFABRIEK
DELFT

wegens sterfgeval vacert de betrekking van

Chef

van de

Interne Accountantsdienst

Sollicitanten, lid van N.I.V.A. of V.A.G.A.,
leeftijd tussen 30 en 40 jaar, worden verzocht
zich **uitsluitend schriftelijk**
te richten tot de Directie.

GEMEENTE ENSCHEDE

Bij de centrale boekhouding voor de bedrijven
kan worden geplaatst een

HOOFDCOMMIES

Bevordering tot hoofdcommies 1ste klas is
te zijner tijd mogelijk. Vereist zijn middelbare
schoolopleiding, bezit staatspractijkdiploma be-
drijfsadministratie, ervaring in gebruik mecha-
nische hulpmiddelen en vermogen om leiding
te geven aan een afdeling, groot ongeveer
twintig personen. Gewenst is bekendheid met
de administratieve problemen, die zich voor-
doen bij een dienst van gemeentewerken.

Weddegrenzen hoofdcommies f 603,— en
f 672,—, hoofdcommies 1e klas f 650,— en
f 753,— per maand, de bekende 6% verhoging
inbegrepen. Kindertoelage overeenkomstig de
voor het rijkspersoneel geldende regeling.

Gehuwden genieten een tegemoetkoming in
verplaatsingskosten.

Sollicitatiën met uitvoerige inlichtingen aan burge-
meester en wethouders binnen tien dagen na het
verschijnen van dit blad. Bezoek alleen na uitnodig-
ing.

R. Mees & Zoonen

*Bankiers en
Assurantie-makelaars*

Rotterdam

*Amsterdam - 's-Gravenhage
Delft - Schiedam - Vlaardingen*

*Adviezen inzake
Levensverzekeringen
en Pensioencontracten*

ECONOMISCH- STATISTISCHE BERICHTEN

Uitgave van het Nederlandsch Economisch Instituut

Adres voor Nederland: *Pieter de Hoochweg 120, Rotterdam-W.*
Telefoon redactie: K 1800-52939. Administratie: K 1800-
38040. Giro 8408.

Bankiers: *R. Mees en Zoonen, Rotterdam.*

Redactie-adres voor België: *Dr J. Geluck, Zwijnaardse Steen-
weg 357, Gent.*

Abonnementen: *Pieter de Hoochweg 120, Rotterdam-W.*

Abonnementenprijs: *franco per post, voor Nederland en de
Overzeese Rijksdelen (per zeepost) f 29,—, overige landen
f 31,— per jaar. Abonnementen kunnen ingaan met elk
nummer en slechts worden beëindigd per ultimo van het
kalenderjaar.*

Losse nummers 75 cts.

Aangetekende stukken in Nederland aan het Bijkantoor
Westzeedijk, Rotterdam-W.

Advertenties. *Alle correspondentie betreffende advertenties
te richten aan de Koninklijke Nederlandsche Boekdrukkerij
H. A. M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam (Telefoon
69300, toestel 1 of 3).*

Advertentie-tarief *f 0,30 per mm. Contract-tarieven op aan-
vraag. Rubrieken „Vacatures” en „Beschikbare krachten”
f 0,60 per mm (dubbele kolom). De administratie behoudt
zich het recht voor om advertenties zonder opgaaf van
redenen te weigeren.*

Operations Research

Operations Research is een hulpmiddel ten dienste van de bedrijfsleiding, dat tot taak heeft het nemen van gecompliceerde besluiten te vergemakkelijken. De laatste jaren heeft Operations Research vooral in de Angelsaksische landen vrij sterk de aandacht getrokken, wat o.a. tot uitdrukking is gekomen in de oprichting in 1952 van de Operations Research Society of America. Ook in ons land is deze ontwikkeling niet ongemerkt voorbijgegaan, gegeven de cursus welke deze maand in Amsterdam is begonnen.

Het is niet gemakkelijk te omschrijven wat men onder Operations Research verstaat. Prof. Ir T. J. Bezemer vermeldde in zijn inaugurele rede, uitgesproken in de Nederlandsche Economische Hoogeschool, dat in Nederland is voorgesteld de naam „bedrijfseconometrie”. Dit is een buitengewoon geslaagde naam, omdat de fundamentele aspecten van deze materie voor de goede verstaander duidelijk naar voren komen.

Evenmin als de econometrie is Operations Research één bepaalde techniek, noch blijft de toepassing beperkt tot één gebied. Evenals dit bij de econometrie het geval is, wordt de eenheid gebracht door de wijze van aanpak van de problemen. Van de meest belangrijke facetten van het bedrijf wordt eerst een wiskundig model gemaakt, d.w.z. hun onderlinge samenhang wordt op wiskundige wijze beschreven. Dit model wordt dan gecompleteerd met statistische gegevens en geanalyseerd met al die hulpmiddelen van de moderne wetenschap, die dienstig lijken.

In laatste instantie berust de bijdrage van de Operations Research tot de leiding van het bedrijf op de voordelen van het gebruik van de mathematische taal, welke het mogelijk maken gecompliceerde problemen op overzichtelijke en daardoor hanteerbare wijze te beschrijven. Verder maakt deze taal het mogelijk gebruik te maken van de aan de natuurwetenschappen ontleende werkwijze, die een voortdurende confrontatie van theorie aan werkelijkheid als meest belangrijke kenmerk vertoont.

In de praktijk is dan ook gebleken dat Operations Research kan leiden tot een geïntegreerde en objectieve analyse van de bedrijfspolitiek, doordat men bij de opstelling van het model gedwongen wordt de verschillende facetten van het probleem in hun onderlinge samenhang

te zien. Zo leidt deze techniek door zijn aard tot verbreding van visie en tot een meer kritische houding. Het mathematisch karakter van het model maakt het verder noodzakelijk de doeleinden van de bedrijfspolitiek expliciet te formuleren met alle voordelen daaraan verbonden.

Het spreekt vanzelf dat Operations Research nooit bedoelt te resulteren tot het automatisch, mechanisch, nemen van besluiten. Hij blijft beperkt tot de studie van scherp te omlijnen, kwantitatieve factoren. Verder is het essentieel dat de resultaten van de studie experimenteel zijn te toetsen. Het is nu zeer goed mogelijk, dat vage kwalitatieve factoren in de ogen van degene, die voor het besluit verantwoordelijk is, een zeer belangrijke rol spelen. Dan kan het uiteraard voorkomen dat het uiteindelijk besluit vrij sterk afwijkt van de resultaten van het kwantitatieve onderzoek.

In de praktijk is gebleken, dat Operations Research kan bijdragen tot de oplossing van zo sterk verschillende problemen als het zenden van reizigers naar de juiste afnemers op het juiste ogenblik, het op de meest effectieve wijze spenderen van het reclamebudget, het verbeteren van de voorraad- en orderpolitiek en het organiseren van de productie, zodanig dat deze tegen minimale kosten plaatsvinden.

Een uitstekende beschrijving is te vinden in het artikel „Operations Research” for Management”, door C. C. Hermann en J. F. Magee, geschreven voor de Harvard Business Review ¹⁾; o.a. aan de hand van voorbeelden ontleend aan de praktijk, wordt vrij uitvoerig uiteengezet wat te verstaan is onder Operations Research en waar deze gebruikt kan worden. Wenken worden gegeven met betrekking tot de wijze waarop men Operations Research in zijn bedrijf kan doen uitvoeren en wat de mogelijkheden en de beperkingen zijn. Het artikel is zo gesteld en opgezet, dat ook de vaak zo druk bezette bedrijfsleider met profijt van deze materie kan kennismaken. Het wiskundig karakter van enkele details van de voorbeelden behoeft niet af te schrikken. Zij zijn voor een goed begrip van de hoofdlijnen niet essentieel.

Rotterdam.

J. A. HARTOG.

¹⁾ „Harvard Business Review” van Juni-Augustus 1954, blz. 100 e.v.

INHOUD

	Blz.		Blz.
Operations Research, door Drs J. A. Hartog	143	De tankvrachtenmarkt, door C. Vermey	155
The condition and outlook of the U.S. economy, door Prof. Dr C. Lowell Harriss	145	Aantekening:	
De betekenis van Canada als immigratieland in het licht van de werkloosheidsverschijnselen in 1954, door Dr Ir A. S. Tuinman	148	De koffiemarkt, door W. Tims	157
Europese samenwerking met het oog gericht op de toekomst, door Dr H. Umrath	150	Mededelingen voor economen	158
De conjunctuur in de O.E.E.S.-landen in 1953 en 1954, door Drs E. D. J. Kruijtbosch	153	Geld- en kapitaalmarkt, door Drs J. C. Brezet	158
		Statistieken:	
		Interim-prijsindexcijfers van het gezinsverbruik in Nederland	159
		Verkeer en vervoer in Nederland	160

COMMISSIE VAN REDACTIE: C. van den Berg; Ch. Glasz; L. M. Koyck; H. W. Lambers; J. Tinbergen; F. de Vries. Redacteur-Secretaris: A. de Wit. Adjunct Redacteur-Secretaris: J. H. Zoon.

COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË: F. Collin; J. E. Mertens de Wilmars; J. van Tichelen; R. Vandeputte; A. Vlerick.

DE ARTIKELN VAN DEZE WEEK

Prof. Dr C. LOWELL HARRISS, The condition and outlook of the U.S. economy.

Vooraanstaande Amerikaanse zakenlieden, hun economische adviseurs en President Eisenhower en diens economische adviseurs zijn het eens, dat de vooruitzichten voor de Amerikaanse economie gunstig zijn. De belangrijkste ontwikkeling in 1954 was de recessie, welke niet overging in een depressie. De bouwnijverheid werd daarvoor niet getroffen, waarvoor de verlichting van de hypotheekvoorwaarden een verklaring is. De productie van duurzame consumptiegoederen is hoog; de auto-industrie gaf in 1954 een grotere productiedaling te zien dan de andere bedrijfstakken. In de andere industrieën is de productie eveneens hoog, bij vaak lage winsten. De nationale Overheid heeft de uitgaven beperkt, maar de uitgaven van de staats- en lokale overheid zijn gestegen. Het prijsniveau bleef vrij stabiel. Ook heerste het afgelopen jaar meestal arbeidsvrede. In het komende jaar moet echter over belangrijke loonovereenkomsten weer onderhandeld worden. De internationale handel was niet zo groot en zo vrij als men wel zou wensen, maar de kansen op tariefverlaging zijn dit jaar beter. De tot stand koming van de Revenue Act, een volledige herschrijving van de federale belastingwet was het belangrijkste feit op het gebied van de openbare financiën. Ten slotte gaat schrijver in op de vraag, hoe de toekomstige ontwikkeling zal zijn. Naar zijn mening is de basis voor optimisme helaas kleiner dan de basis voor het vertrouwen dat depressies onwaarschijnlijk zijn en dat groei zeker is.

Dr Ir A. S. TUINMAN, De betekenis van Canada als immigratieland in het licht van de werkloosheidsverschijnselen in 1954.

De toegenomen werkloosheid in Canada had een tweërlei effect op de immigratie. Van Canadese zijde werden enige beperkingen ingevoerd, terwijl de berichten over deze werkloosheid verschillende adspirant-emigranten deden besluiten hun plannen voorlopig uit te stellen. De bijzondere oorzaken van de gestegen werkloosheid waren in hoofdzaak de afzetmoeilijkheden waarmede men in sommige industrieën te kampen had, hetzij ten gevolge van verzadiging van de binnenlandse markt, hetzij wegens hogere lonen of productiekosten. Schr. is van mening, dat slechts een ernstige werelddepressie de verdere ontwikkeling van Canada zou kunnen remmen. Ondanks de werkloosheidsverschijnselen in 1954 is de betekenis van Canada als immigratieland onverminderd gebleven.

Dr H. UMRATH, Europese samenwerking met het oog gericht op de toekomst.

Waar het vraagstuk van de internationale conjunctuurpolitiek van grote betekenis is, is het begrijpelijk dat de voorstanders van een gemeenschappelijke Europese economische politiek vaak een gevoel van diepe teleurstelling overkomt. Tot nu toe heeft men volgens schrijver getracht de bestaande structuur van de verschillende nationale economieën aan een Europees patroon aan te passen. Verdergaande integratie moet nu groeien tegen de achtergrond van een taak die min of meer automatisch economische expansie en daarmee meer werkgelegenheid tot gevolg zou hebben. Schrijver vraagt, of het niet

mogelijk zou zijn de hulp bij de ontwikkeling van de niet geïndustrialiseerde gebieden tot grondslag van deze Europese politiek te maken, gebruik makend van de techniek der inkomensoverdrachten.

Drs E. D. J. KRUIJTBOOSCH, De conjunctuur in de O.E.E.S.-landen in 1953 en 1954.

Aan de hand van de reeds gepubliceerde landenhoofdstukken van het Zesde Jaarrapport der O.E.E.S. is het mogelijk een inzicht te verkrijgen in de recente economische ontwikkeling van de betreffende landen. Schrijver beziet eerst de ontwikkeling in de Verenigde Staten, en vergelijkt deze met de recessie van 1949. Europa bleek voor de Amerikaanse invloeden immuun; de opgaande conjunctuur in Europa leidt tot de slotsom dat de veroorzakende factoren hoofdzakelijk van autonome aard waren. Schrijver somt enige van deze factoren op en vult deze aan met de secundaire verschijnselen die de verdere expansie versterkten. Ten slotte geeft hij weer, op grond van welke overwegingen een verdere stijging van de Europese productie te verwachten is, en met welke problemen de O.E.E.S. wordt geconfronteerd.

C. VERMEY, De tankvrachtenmarkt in 1954.

In tegenstelling tot de ontwikkeling op de algemene vrachtenmarkt, bewogen de tankvrachten zich, met uitzondering van de laatste maand, het afgelopen jaar op een laag peil. Gedurende de zomermaanden daalden de vrachten tot het diepste niveau, terwijl de verbetering zich in feite eerst laat in December voltrok. Naar schatting werden in de loop van December schepen met een totaal draagvermogen van 625.000 ton aan de opgelegde vloot onttrokken. Een blijvende aanzienlijke stijging der vrachten in de nabije toekomst is niet waarschijnlijk.

— SOMMAIRE —

Prof. Dr C. LOWELL HARRISS, La situation économique aux Etats-Unis et les perspectives.

La régression de la conjoncture aux Etats-Unis n'est pas devenu une dépression. L'auteur est d'avis que la base pour l'optimisme est plus petite que la base pour se confier à l'improbabilité des dépressions.

Dr Ir A. S. TUINMAN, La signification du Canada comme pays d'immigration.

L'auteur donne un aperçu de la situation économique au Canada. Il estime que la signification du Canada comme pays d'immigration reste sans diminution, malgré le chômage se manifestant en 1954.

Dr H. UMRATH, Coopération européenne, les yeux fixés sur l'avenir.

Suivant l'auteur il est peut-être possible de prendre comme base d'une politique de plein emploi à longue terme en Europe l'aide aux pays sous-développés.

Drs E. D. J. KRUIJTBOOSCH, La situation conjoncturelle aux pays de l'O.E.C.E. en 1953 et 1954.

A l'aide des parties publiées du Rapport Annuel de l'O.E.C.E. l'auteur donne un aperçu du développement récent aux Etats-Unis et aux pays de l'O.E.C.E.

C. VERMEY, Le marché des frets pétroliers en 1954.

L'auteur expose la situation du marché des frets pétroliers en 1954.

The condition and outlook of the U.S. economy

American business leaders, their economic advisers, and President Eisenhower and his economic advisers agree that the economic prospects of the U.S. are favorable. Europe's successful adjustment to the 1953-54 drop in U.S. business must have reduced the fears that Europe's economic achievement must mirror that here. The Netherlands, more clearly perhaps than any other country, demonstrated that trends in the U.S. do not necessarily dominate the activity of the rest of the non-Communist world. Yet some comments on recent developments and the U.S. economic outlook may possibly interest readers of this journal. A year's most pleasant residence in the Netherlands has left me more anxious than ever to help increase mutual understanding. Obviously, I can touch on only a few points.

Failure of recession to grow into depression.

One major development in 1954 was the failure of a decline in business to develop into a downward movement which, feeding on itself, would grow into a serious depression. As some economists had been saying for several years, the U.S. economy now contains „stabilizers” which reduce substantially (perhaps they eliminate) the chance that a business fluctuation will cumulate into something big. In some important lines the 1953-54 business drop was large, but it failed to grow. By late in 1954 a big part of the business community had apparently become convinced that what had happened was possible: *decline did not mean general depression.*

This recognition seems to me the chief explanation of the great rise in stock prices during a year of somewhat disappointing business. The investing public on balance came to agree that serious depression was not a near prospect. Previously, corporation earnings (after taxes) had been valued much lower than bond interest. Often, too, the net equity invested in a good corporation was valued far below replacement cost; by January 1955, however, this condition had become much less common. Perhaps stock prices will fall soon, but in my view the rise has been overdue and rests on a basic foundation that might have been recognized some years ago: business declines need not cumulate into tragic depressions. One possibility, however, is that the conditions providing the stabilizing results will not always exist as fully as in 1954. The effect of „easy money” policies, for example, may be less helpful under other conditions.

High construction.

Construction was largely unaffected by the drop in business. Construction has usually been more sensitive than most other activities, but not this time. One explanation of the sustained high volume has been generous terms of loan insurance by the Federal government. In this country the normal practice for a family getting housing is now to „buy” a house — paying little (or even no part) of the purchase price in cash and repaying monthly for 20 or 30 years. The interest rate is usually 4½ or 5%, so that monthly payments on a 5 or 6 room house or apartment are not too high for most family incomes. The Federal government in effect insures the lending institution against loss (or seems to do so). Last year Congress relaxed the terms on which a buyer could repay his mortgage while getting an insured loan. This

easing plus somewhat better values resulted in purchase of houses (newly constructed and older ones) at a higher rate than might have been expected. The housing boom persisted (one reason that the predictions of Prof. Colin Clark were not realized). No let-up appears probable over the next year or so. Non-housing construction also continues to flourish, with huge unmet needs remaining, especially for government facilities (highways, schools, hospitals, etc.).

Durable consumer goods production.

Auto manufacturing dropped more than business generally. Prices to the buyer fell substantially because of intense competition by dealers. By Christmas 1954, however, production had risen to an extremely high level where it seems likely to stay for at least a few months. Then it will certainly fall. The amount of the fall is, of course, a matter of doubt, but most views seem to be that 1955 will be a year of high total auto production even though some months will be much below the present level.

Other durable consumer goods production — washing machines, oil burners, air conditioners, clothes dryers, television sets, garbage disposals, dishwashers, etc. — is high. Europeans may have difficulty envisioning how important these things are in American life, but they take the place of household service, and they take a good deal of our income. Production has varied, but it has generally remained good. Quality in the broadest sense has improved, and prices have fallen. At the point of actual selling, various ways of cutting the cost to the buyer have developed, and sales have responded beautifully but not as profitably as in the post-war years. Volume did not expand enough to offset price declines and cost increases. Attempts at price fixing have generally failed. On the whole, the outlook for volume of sales is good, but profit margins may disappoint.

Purchase rests largely on borrowed money. The total consumer debt has remained about stable, and repayments were maintained very well even while income was falling.

Other industries.

In some lines, such as textiles, volume has stayed high but profits are low (now rising). They are low not only in relation to the post-war boom levels but even to what might be considered reasonable long-term levels. Sales of men's clothing have suddenly risen, partly due to aggressive and unconventional styling (lots of color). Expansion of electric and natural gas and telephone facilities continues with profits attractive; railroad earnings, however, are low. Sales of classical and popular victrola records surpass even wild expectations (prices have been cut, and sales of record players have been high); magazine circulation grows despite higher costs.

Farmers still complain of low earnings; the movement of population away from farms progresses, offering hope for solution of a difficult problem (only one out of eight persons now lives on a farm). In some lines, such as coal, losses have generally exceeded profits; volume has fallen greatly, and whatever price reductions have occurred have not been adequate to stimulate sales enough to keep profits from declining. One result is that despite a generally prosperous economy some areas are experiencing not only declines but real suffering. (Aid to the poor in

this country is generally a state and local, not a national, government responsibility. In some places, therefore, relief has been clearly inadequate; these cases, though relatively infrequent, do point up one of the surprising features of the American economy, the persistence of serious deprivation in spite of a vast system of social welfare and an unbelievable improvement in the economic condition of the masses). Sales of machine tools held up better than expected, partly because businesses with no need to expand still purchased new equipment to help reduce costs.

Government.

In general, the government sector of the economy has followed different patterns from other parts. The national government has reduced military spending — one reason for the general drop in the economy — and has made other cuts in expenditure. State and local governments, which are relatively much more important than generally in Europe in terms of taxing and spending, have expanded somewhat. On the whole, however, it is my view that one of the weak parts of our economy is the state-local sector.

The weakness is predominantly that real needs, especially for education (the national government plays virtually no part in financing education) exceed the willingness of the public to pay the necessary taxes. The quality of services that are highly important for our economy seems likely to decline when generally we need improvement. A major deficiency is in salaries of government employees; I have the impression that the same is true in some other countries — private business has generally come to match the pensions, vacations, security, and other special attractions government service could claim as almost its own until World War II. In addition private employers tend to pay more in straight salary than governments. Physical equipment of government is also below desirable standards; highways and streets are far from adequate, and though plans for big development have been made, the resources to do the job are not in view.

Prices.

Prices on the average have been stable. The ordinary consumer may be inclined to deny that the indexes are accurate, for to him it probably seems that prices have increased. Yet there have been declines to offset increases. In fact, the indexes may fail to reflect fully the price declines that take the form of discounts from stated prices at the retail level. On the whole, the costs to the employer of wage increases have been offset by rising productivity and falling profit margins (although the drop in total profits has been countered by the ending of the excess profits tax in December 1953). The general view seems to be that prices on the average will not change much in the next few months. The fears of long-run, slowly rising prices have almost disappeared except among a relatively few economists (of which I am one).

Labor.

The last year has been one of labor peace for the most part. The U.S. has a strikingly different arrangement of organized labor from the Netherlands. There are nearly 200 independent national unions, organized on industry or craft lines. Each sets its own policies, and even the thousands of subordinate units, „locals”, have much independence. Wage policies for the country as a whole do not exist, but the policies of a few of the largest unions set examples which are followed widely. The absence of

serious conflict in 1954 was accompanied by some wage increases, even a few reductions (in textiles and anthracite coal). The year ahead, however, will see important wage agreements coming up for renegotiation.

The issue that now appears most likely to arouse real conflict and that raises the most interesting economic issues is the demand of the auto workers for a guaranteed annual wage. At this time it is not clear what parts of their demands union officials, led by Mr. Reuther, are determined to press vigorously. It appears, however, that the union will strike if necessary to get a considerable extension of assurance of payment on an annual basis (with supplements for periods of idleness from state unemployment compensation funds which are supported by taxes on employers). Conditions vary so widely from business to business that wage increases granted by some will be much higher than others can afford on the basis of productivity. Union willingness to recognize such differences is hard to predict. Possibly, serious strife will develop this year as a result.

The chances that the two big federations, the CIO and AFL, will join increased a little. More significant, major groups agreed not to raid each others' memberships. Unions continued to grow in wealth as they acquired vast welfare funds; many are capitalists now with investments running well over \$ 100 million for more than one union. They have tended to shift their political interests somewhat from the national to state affairs, partly because state laws are of growing significance as a result of the tendency of the national government to shift power to the states (in labor as in some other fields).

International trade.

International trade has remained at a high level but not as high or as free as is generally desirable. The President's efforts last year to get Congressional relaxation of trade barriers failed. Chances seem better this year because the Democrats, who now control Congress, tend to be less friendly to tariffs; yet opponents (primarily certain agricultural groups, some manufacturers, and domestic oil and coal producers) have organized strongly and are pressing against relaxation. Some, at least will persuade Congressmen. Yet prospects seem good for more tariff reduction and, no less important, for assurance that when rates have been cut they will not be raised again when imports of a particular commodity rise substantially. The growing U.S. market, more of it to be made accessible to Europe by the St. Lawrence Waterway, authorized last year, will have much room for imports. My personal view is that U.S. demand for invisible items of import, especially tourist services, will surpass most expectations in the years ahead.

Last year President Eisenhower, acting on findings of fact by the Tariff Commission, removed some of the tariff cuts made some years earlier on watches. The chief reason given was that a domestic industry important for national defense was endangered. Although experts may dispute the weight of national defense considerations (domestic political issues were probably involved), the need to encourage skills of the type involved in watch making certainly makes the tariff increase more rational than might otherwise appear. In the vast majority of cases presented to him, the President has refused to use his authority to raise tariffs.

Government finance.

In the broad area of public finance the outstanding

development was the massive Revenue Act of 1954. This was a complete rewriting of the Federal tax law, the first thorough revision in well over half a century. As tax rates rose after 1914, and as new laws and more court decisions appeared, complexity grew. Details become more significant. Yet one emergency after another prevented thorough, rational recasting of the law. Last year, however, some of the fruits of long study appeared in extensive revision.

Tax rates were not reduced, but many changes in the definition of what is taxable in fact cut the tax burden. One of the provisions intended to make the law more equitable will illustrate: a mother who works outside the home may now deduct some of the costs of care for her children in figuring her taxable income. Two more general policy changes will have more significant long-run effects. One was designed chiefly to stimulate capital formation, by permitting businesses much more generous provisions for depreciation in the early years of a new investment. The other was to remove a little of the „double taxation” of corporation dividends by permitting the stockholder to exclude a small amount of dividends from his taxable income and to take a small credit against his personal tax for the tax paid by the corporation. These provisions, and to a smaller extent others which are very intricate but which give substantial tax favors (concealed often by their complexity) provide grounds for criticizing the law as favoring big corporations rather than the mass of the public (a somewhat ignorant distinction in any case). The critics ignore, among other things, the fact that a promised reduction of the corporation tax rate of one tenth was not permitted to go into effect; the 52% rate remains.

Various proposals for reducing materially the tax on income from businesses abroad were rejected, pending further study. Although one would be foolhardy to pretend to understand the implications of the hundreds of important provisions, there is no risk in emphasizing that this law is a major landmark in tax development. The national system of social insurance was also expanded. Almost all workers are now covered and most of the self-employed (except doctors and lawyers). The benefits were increased so that a widow with two children (under 18) whose husband had earned \$ 300 a month will receive \$ 197 a month; a married worker retiring at age 65 who had earned \$ 300 a month will receive \$ 148 a month. Taxes to pay these costs will rise—later.

Tax rates remain high, slightly below the post-Korean peak but above World War II levels. The Democrats seem likely to press for an increase in the per capita personal exemption of \$ 600. National government cash spending is only slightly more than tax receipts, but because of the way in which social insurance accounts are kept a budget deficit appears. It is about 1% of the national income.

State and local government taxes in the U.S. now equal about half of the total of national government taxes. They take a variety of forms — on income, property, sales, inheritances, etc. They are rising but are still short of reasonable needs. Localities, especially, face difficulties; the costs of education for a very rapidly growing school population are staggering, while local ability to raise taxes is limited.

Outlook for economic growth.

Discussion of the recent recession and the modest

recovery (to date) has been confused by partisan political considerations. Serious issues appear, however, and arouse some concern even among economists who are fundamentally optimistic. Today the practical problem is not whether a major depression (or a moderate inflation) is probable. Rather, it is whether the economy will grow as rapidly as needed to provide for a truly tremendous increase in population and to take advantage of growing opportunities for improving material human welfare.

Even here the problem is essentially one of the amount of growth. Expansion proceeds. Well over a million housing units were built in 1954; industrial capacity grew; plans for big industrial development are announced almost weekly. Solid basis exists for repeated assertions that the next five or ten years will see a big increase in national income (per capita it will be relatively much less). Yet will this be enough?

The „stagnationist” or „mature economy” theories of the 1930's have been so thoroughly discredited that too little thought is given to the problem of what obstacles must be overcome to get fullest progress of the most desirable forms. Economists can advise on generalities — vigorous competition, research and education, flexibility and mobility, sound financial institutions, an „appropriately” expanding supply of money, and courageous innovation are all aids to economic growth. We can also fill in with more particulars about how to get these things. But in the present situation it is hard to know whether what exists is reasonably near the best or adequate. Technological development, symbolized by automation, changes the need for labor. Will prices adjust so that the total demand for labor does not fall? If so, is there enough flexibility to permit the adjustment with a minimum of frictional unemployment?

Does the experience since World War II show that business can prosper and expand despite extremely high taxes or does it show that inflationary forces have been great enough to offset the adverse effects of high taxes? Will the growing awareness of labor leaders that rising productivity is the basis of rising real wages remain? Or will fear of technological unemployment gain dominance? Will the money supply expand as needed? In terms of the balance between savings and capital formation (construction of new plant, equipment, housing, etc) there is cause for concern. The great masses of the public have bound themselves to repay mortgages and maintain life insurance and pension plans at far higher levels than in the past: depreciation funds of business are certain to grow tremendously. The economist may worry a bit. Perhaps funds withdrawn from the income stream as savings will not all go back as the purchase of new capital equipment.

It seems to me conceivable that as our potential working population grows about 700,000 a year *net*, employment will grow but not enough. National income may rise nicely and real income grow, but unemployment may also increase. This is a problem which is gradually forcing itself on our attention. Without the insistent demand pent up by long years of depression and war and supported by a big expansion in the supply of money, will the U.S. economy realize its potentials? What business and government policies will most aid in getting a favorable answer? No one knows, and in my personal view the basis for optimism is uncomfortably smaller than the basis for confidence that depressions are improbable and growth certain.

De betekenis van Canada als immigratieland in het licht van de werkloosheidsverschijnselen in 1954

Hoewel de officiële cijfers nog niet bekend zijn, was het aantal personen dat in 1954 naar Canada immigreerde, naar schatting ongeveer 7 pCt lager dan in 1953, toen dit aantal 168.000 bedroeg. Aanvankelijk was verwacht dat de immigratie ongeveer dezelfde omvang zou hebben als in 1953. De oorzaak van deze vermindering is hoofdzakelijk een gevolg van verminderde emigratie uit West-Europese landen. De emigratie uit Nederland, welke in 1953 ruim 20.000 personen omvatte, verminderde met ongeveer 20 pCt. De gunstige economische toestanden in West-Europa en de berichten over een gestegen aantal werkzoekenden in Canada zijn vermoedelijk de belangrijkste oorzaken van een enigszins verminderde belangstelling voor emigratie in West-Europese landen.

De toelating van personen, behorende tot enige beroepsgroepen waarnaar in Canada in de loop van 1954 geen vraag bleek te bestaan, werd door de Canadese Regering beperkt, en de uiterste datum van aankomst van verschillende andere groepen werd vervroegd van 31 October naar 30 September. Verder werd voor de groep landbouwers bepaald, dat zij alleen voor immigratie in aanmerking kwamen, wanneer zij voldoende ervaring hadden en bovendien op het ogenblik van aanmelding in Nederland in de landbouw werkzaam waren. Deze laatste bepaling werd afgeschaft.

Ter verduidelijking van het bovenstaande moge dienen, dat Canada aan het trekken gezien twee groepen immigranten toelaat. Naast de verwanten van personen, die reeds in Canada woonachtig zijn, worden toegelaten wanneer deze laatsten een aanvraag daartoe indienen en aantonen dat huisvesting en werkgelegenheid voor hen is geregeld; het beroep van de naaste verwanten doet dan minder terzake. De overige immigranten worden toegelaten wanneer hun beroep voorkomt op een lijst welke door het Canadese Ministerie van Immigratie wordt vastgesteld, en welke rekening houdt met de situatie op de Canadese arbeidsmarkt. Behalve het beroep geeft deze lijst aan de uiterste datum waarvóór de betrokkene moet zijn aangekomen, dit laatste in verband met het Canadese klimaat, dat een grote invloed heeft op de Canadese arbeidsmarkt gedurende het winterseizoen. Deze lijst is, afhankelijk van de situatie in Canada, aan wijzigingen onderhevig. Voor 1955 bevat de lijst voorlopig dezelfde beroepen, welke er gedurende de tweede helft van 1954 op voorkwamen. In bepaalde gevallen kan van de zojuist genoemde voorwaarden worden afgeweken. Bovendien moeten alle immigranten voldoen aan enige algemene verordeningen o.a. wat betreft gezondheid en justitieel verleden.

Boven werd reeds opgemerkt dat de toegenomen werkloosheid een tweërlei effect had op de immigratie. Van Canadese zijde werden enige beperkingen ingevoerd, terwijl de berichten over deze werkloosheid verschillende aspirant-emigranten deden besluiten hun plannen voorlopig uit te stellen.

Voor statistische gegevens betreffende het aantal werklozen en werkzoekenden staan in Canada twee bronnen ter beschikking. De door het Dominion Bureau of Statistics — meestal aangeduid met D.B.S. — gepubliceerde gegevens zijn gebaseerd op een groot aantal steek-

proeven, en kunnen dus, afhankelijk van het aantal steekproeven dat wordt genomen, geen aanspraak op absolute juistheid maken. Ook de National Employment Service — N.E.S. — publiceert cijfers van het aantal werkzoekenden, die echter niet altijd werkloos behoeven te zijn. Deze cijfers geven dus niet het aantal werkelijke werklozen aan, en liggen in de regel aanmerkelijk hoger dan de D.B.S.-cijfers. In beide groepen zijn ook vrouwen inbegrepen.

Geen van beide systemen kan dus aanspraak maken op absolute juistheid; de grootste waarde van dit cijfermateriaal moet vermoedelijk worden gevonden in het gebruik als materiaal om verschillende perioden met elkaar te vergelijken. In beschouwingen over de situatie op de arbeidsmarkt wordt in de regel gebruik gemaakt van de D.B.S.-cijfers ¹⁾. Volledigheidshalve zijn in tabel 3 ook de N.E.S.-cijfers opgenomen.

Bij een beoordeling van het hier vermelde cijfermateriaal moet worden vooropgesteld, dat er altijd een aantal werklozen als zodanig aanwezig is, zelfs in tijden van een nationaal arbeidstekort; algemeen wordt de aanwezigheid van een bepaalde arbeidsreserve noodzakelijk geacht voor een gezonde evenwichtige economische toestand, evenzeer als anderszins een reserve aan werk economisch en sociaal noodzakelijk is. Ook de omvang van een normale arbeidsreserve is aan verandering onderhevig, welke op zichzelf en in algemeen economisch verband gezien, en afgezien van de moeilijkheden die het de betrokkenen berokkent, niet verontrustend behoeft te zijn.

TABEL 1.

	Beroepsbevolking in duizenden	Werklozen in duizenden	Werklozen in pCt van de beroepsbevolking
1946 (gem. 4e kwartaal)	4.819	114	2,4
1947 " "	4.923	87	1,8
1948 " "	5.934	105	1,8
1949 " "	5.140	145	2,8
1950 " "	5.140	115	2,2
1951 " "	5.210	100	1,9
1952 " "	5.290	114	2,2
1953 " "	5.314	151	2,8
1954 20 Nov.	5.417	214	3,9

Door de toenemende bevolking neemt ook de beroepsbevolking toe (zie tabel 1), en het is te verwachten dat hand in hand hiermede de arbeidsreserve in absolute cijfers uitgedrukt, zal toe nemen.

Klimatologische en weersomstandigheden beïnvloeden in sterke mate de omvang van het buitenwerk, zoals in de landbouw en in de bouwnijverheid, en dus de arbeidsmarkt. Noodzakelijk geworden aanpassing van de productie en van productiemethoden door gewijzigde afzetmogelijkheden in binnen- of buitenland; lokale werkloosheid hoewel er elders wellicht vraag naar arbeidskrachten is; gewijzigde administratieve bepalingen inzake werkloosheidsvoorzieningen; sociale onrust; het feit dat op het ogenblik van het werkloos worden van de man dikwijls de echtgenote zich ook als werkzoekende laat inschrijven om te verhogen. Al zulke omstandigheden en nog andere komen steeds voor, en hebben hun invloed op de omvang

¹⁾ Alle in dit artikel vermelde cijfers, met uitzondering van die in tabel 3; zijn afkomstig van of verwerkt aan de hand van gegevens van het „Dominion Bureau of Statistics“.

van het aantal personen dat als werkzoekenden of werklozen staat ingeschreven, en kunnen verantwoordelijk zijn voor wijzigingen in grootte. Factoren als de bovengenoemde en verschillende andere hebben ook in 1954 in mindere of meerdere mate een rol gespeeld.

TABEL 2.

1953	Werklozen in duizenden	In pCt van beroepsbevolking	1954	Werklozen in duizenden	In pCt van beroepsbevolking
24 Jan.	187	3,6	23 Jan.	280	5,3
21 Feb.	179	3,4	20 Febr.	312	6,0
21 Mrt	172	3,3	20 Mrt	318	6,0
18 April	165	3,1	17 April	303	5,7
16 Mei	114	2,1	22 Mei	217	4,0
20 Juni	90	1,7	19 Juni	185	3,4
18 Juli	90	1,6	24 Juli	172	3,1
22 Aug.	92	1,6	21 Aug.	174	3,1
19 Sept.	84	1,5	18 Sept.	167	3,0
24 Oct.	111	2,1	23 Oct.	179	3,3
21 Nov.	151	2,8	20 Nov.	214	4,0
12 Dec.	190	3,6			

TABEL 3.

Werkzoekenden in duizenden a)

1 Jan. 1953	316	1 Jan. 1954	439
1 Feb. 1953	391	1 Feb. 1954	543
1 Mrt 1953	404	1 Mrt 1954	563
1 Apr. 1953	405	1 Apr. 1954	568
1 Mei 1953	299	1 Mei 1954	466
1 Juni 1953	202	1 Juni 1954	315
1 Juli 1953	180	1 Juli 1954	283
1 Aug. 1953	164	1 Aug. 1954	259
1 Sept. 1953	162	1 Sept. 1954	251
1 Oct. 1953	171	1 Oct. 1954	242
1 Nov. 1953	206	1 Nov. 1954	264
1 Dec. 1953	316		

a) Bron: N.E.S.

Uit de tabellen 2 en 3 blijkt, dat het aantal werklozen in 1954 in alle maanden, zowel in absolute cijfers als in percentages van de totale beroepsbevolking, hoger lag dan in 1953. Tevens blijkt uit tabel 1 dat zowel absoluut als relatief de werkloosheid in het laatste kwartaal van 1954 hoger was dan gedurende dezelfde periode in enig ander jaar sinds de tweede wereldoorlog (December 1954 was nog niet bekend).

De Canadese Regering heeft zich nooit uitgesproken over de meest geringste grootte van de arbeidsreserve. Het is, o.a. door de grote invloed welke het klimaat heeft op de werkgelegenheid, waardoor de situatie met de seizoenen sterk wijzigt, wel erg moeilijk hiervoor bepaalde normen te noemen. Door economen wordt dikwijls aangenomen — de Canadese omstandigheden in aanmerking genomen — dat zolang het gemiddelde jaarpercentage zich tussen 2 en 5 beweegt, er van een hoge mate van werkgelegenheid gesproken kan worden. Volgens deze opvatting was er dus ook in 1954 sprake van een hoge tewerkstelling.

In verband met de grote belangstelling, welke er in Nederland bestaat voor Canada en vooral ook in verband met de grote betekenis welke Canada heeft voor Nederland als immigratieland, is het van belang om na te gaan welke de bijzondere oorzaken van de gestegen werkloosheid zijn geweest en of inderdaad van een „vertraagde ontwikkeling” of van een begin van „depressie”, zoals men hier en daar kon lezen, kan worden gesproken.

* *

Volgens de laatste ramingen zal het nationale inkomen in 1954 ongeveer 2 pCt lager liggen dan in 1953 het geval was. Deze vermindering is een gevolg van verminderde landbouwproductie ten gevolge van bijzonder slechte weersomstandigheden, in het bijzonder in West-Canada, het graangebied. De totale verminderde landbouwproductie in geldswaarde wordt geraamd op \$ 500 mln. Het nationale inkomen, na aftrek van het landbouwincome, zal ongeveer gelijk zijn aan dat in 1953.

De productie van mineralen in hoeveelheden was in de eerste tien maanden van 1954 11 pCt groter dan in dezelfde periode in 1953. De houtproductie was eveneens groter. De gas- en electriciteitsproductie steeg met 4 pCt en de productie in de meeste dienstenverlenende beroepen nam toe. De bouwnijverheid welke, vermoedelijk door ongunstige weersomstandigheden, in de eerste helft van 1954 achterbleef, steeg aanmerkelijk in de loop van het jaar.

De productie en tewerkstelling in sommige industrieën die met afzetmoeilijkheden te kampen hadden, echter was lager dan het vorige jaar, en dit feit blijkt dan ook in hoofdzak de oorzaak van het toegenomen aantal werkzoekenden te zijn. De productie in de fabricage van consumptiegoederen daalde gedurende de eerste tien maanden van 1954 — vergeleken met 1953 — met 5 pCt, waarvan de duurzame goederen met 8 pCt en de niet duurzame met 1 pCt. De daling vond in hoofdzak plaats in de ijzer- en staalproductie, transportmateriaal, elektrische apparaten, textiel en kleding.

De moeilijkheden waarmede deze industrieën te kampen hadden waren van verschillende aard. In sommige gevallen was het een gevolg van een verzaaging van de binnenlandse markt, in andere gevallen kon de Canadese industrie, hetzij wegens hogere lonen of hogere productie-kosten, bijv. ten gevolge van beperkt afzetgebied, waardoor goedkopere massaproductie onmogelijk is, of i.v.m. andere omstandigheden, niet concurreren met industrieën in het buitenland, waardoor hetzij de afzet op de binnenlandse markt, hetzij de export verminderde.

Onderwijl heeft zich een aanpassingsproces voltrokken; in sommige industrieën is de productie weer toegenomen, in andere aangepast aan veranderde omstandigheden. Vermindering van voorraden heeft de positie eveneens verbeterd.

Het is van belang na te gaan, welke omvang het bovengenoemde verschijnsel, dat zich natuurlijk herhalen kan, had, en in hoeverre het een fundamentele zwakheid in de Canadese economie betekent.

Wanneer we het beschikbare statistische materiaal raadplegen dan blijkt, dat ongeveer de helft van het Canadese nationale inkomen verworven wordt in de exploitatie van natuurlijke hulpbronnen, de industrie en de bouwnijverheid, en weer ongeveer 2/3 hiervan wordt verkregen uit de exploitatie en primaire verwerking van landbouw-, visserij-, bosbouw- en mijnbouwproducten. De andere helft van het Canadese inkomen wordt verkregen in utiliteitsbedrijven, handel, financiën, overheidsbedrijven en andere dienstenverlenende beroepen. Anders gezegd, ongeveer 1/3 wordt verdiend in exploitatie (en primaire verwerking) van natuurlijke hulpbronnen, 1/6 in de fabricage en bouwnijverheid, en 1/2 in het verlenen van diensten. Uit de fabricage alleen — dus zonder de bouwnijverheid — wordt 1/7 van het nationale inkomen verworven.

Dienstverlening en bouwnijverheid zijn door hun aard en binnenlands karakter niet bijzonder gevoelig voor buitenlandse concurrentie en hebben in verband met de toenemende bevolking de tendentie tot uitbreiding.

Naar de grondstoffen, verkregen door de exploitatie van de Canadese natuurlijke hulpbronnen, is in het algemeen een grote wereldvraag. Hoewel deze vraag over kortere termijn gezien een schommeling vertoont, is over een langere periode een toenemende vraag naar deze producten te verwachten. Het is in dit verband interessant er op te wijzen, dat, door de hoge kwaliteit van de Canadese grondstoffen en door efficiënte exploitatie, Canada

een zeer gunstige positie inneemt, en dat deze exploitatie in het algemeen zeer lonend is. De revenuen in deze bedrijven zijn in vele gevallen maatgevend geweest voor de Canadese loon- en dividendstandaard.

In de dienstverlenende bedrijven en de bouwnijverheid heeft men zich over het algemeen kunnen aanpassen aan deze standaards. Anders is het met sommige industrieën gebleken, in het bijzonder de fabricage van sommige consumptiegoederen. Door verschillende oorzaken als toegenomen buitenlandse concurrentie en — tijdelijke — verzadiging van de binnenlandse markt, zagen deze zich genoodzaakt de productie te beperken en zich aan te passen aan veranderde omstandigheden, hetzij door gewijzigde productiemethoden, hetzij door vermindering van productie, terwijl in enkele bedrijven de productie werd stopgezet.

De tewerkstelling in de totale fabricage — waarvan dus 1/7 van het nationale inkomen wordt verkregen — was in October 1954 6 pCt minder dan in October 1953. De productie in hoeveelheid was in dezelfde maand 3,5 pCt lager dan in October 1953. De belangrijkste factor in de gestegen werklozencijfers was dus een matige daling van de productie in sommige industrieën, tijdens een periode van aanpassing — een periode van heroriëntatie zou men kunnen zeggen — noodzakelijk geworden door gewijzigde omstandigheden. Deze aanpassing gold zowel voor deze industrieën als voor de werknemers, die in sommige gevallen zich blijvend op andere bedrijfstakken moesten richten.

Uit het feit dat de productie in de fabricage in de eerste 10 maanden 5 pCt lager was, doch in October slechts 3,5 pCt, vergeleken met de overeenkomstige periode in het vorige jaar, valt af te leiden, dat een zeker herstel is ingetreden. Hieruit kan worden geconcludeerd dat de toegenomen werkloosheid geen gevolg is van een algemene zwakte van de Canadese economie. Immers, behoudens de genoemde moeilijkheden in sommige industrieën en een door weersomstandigheden lagere opbrengst in de landbouw, was de productie in 1954 over het algemeen groter dan in 1953.

Er zijn twee omstandigheden, welke de Canadese economie gevoelig maken en waarop door Canada weinig invloed in directe zin uitgeoefend kan worden. Zoals in 1954 weer zo duidelijk gebleken is, is de landbouwopbrengst sterk afhankelijk van weersomstandigheden. En aangezien 11 pCt van het nationale inkomen verworven wordt in de landbouw, heeft een slechte oogst

verhoudingsgewijs een grote invloed op de economische toestand. Hoewel in de meeste landbouwbedrijfstakken de geldelijke opbrengst in 1954 groter was dan in 1953, was de totale opbrengst aanmerkelijk lager, ten gevolge van de slechte graanoogst in West-Canada. De graanproductie beïnvloedt door haar omvang in sterke mate de totale cijfers.

Verder is 23 pCt van het nationaal product van goederen en diensten gericht op export, terwijl in 1953 59 pCt van de totale goederenexport naar de Verenigde Staten ging. Dit maakt de Canadese economie gevoelig voor de situatie in andere landen, in het bijzonder voor die in de Verenigde Staten. In dit verband zij opgemerkt dat Canada ook een belangrijke afnemer is van de Verenigde Staten. In 1953 was 73 pCt van de Canadese goederenimport afkomstig uit de Verenigde Staten.

Dat Canada wel gevoelig voor, doch niet direct afhankelijk is van de economische situatie in de Verenigde Staten blijkt uit het feit dat toen in 1948/49 en in 1953/54 er in de Verenigde Staten een terugslag was, dit in Canada verhoudingsgewijs een aanmerkelijk minder effect had op de verschillende economische activiteiten dan in de Verenigde Staten. Dit neemt niet weg dat een ernstige depressie in de Verenigde Staten uiteraard, evenals in andere landen, ook in Canada ernstig zou worden gevoeld.

De grote kracht van de Canadese economie echter is gelegen in twee omstandigheden. In de eerste plaats de ontzaglijke voorraad aan natuurlijke hulpbronnen, naar de producten waarvan in de wereld een toenemende vraag is, en welke tot steeds voortgaande ontwikkeling blijft stuwten. De stabiliserende invloed hiervan blijkt duidelijk uit het feit dat 35 jaar geleden, in geldswaarde uitgedrukt, 87 pCt van de Canadese goederenexport bestond uit grondstoffen afkomstig van de landbouw, houtexploitatie, visserij en mijnbouw. In 1938 was dit 86 pCt en in 1953 85 pCt, hoewel de totale waarde van de export onderwijl verveelvoudigd is. De tweede belangrijke factor is de steeds toenemende bevolking welke de binnenlandse economische activiteit, zowel productief als consumptief, blijft stimuleren.

De twee laatstgenoemde factoren overheersen dermate, dat naar het oordeel van de schrijver slechts een ernstige werelddepressie de verdere ontwikkeling van Canada zou kunnen remmen. Ondanks de werkloosheidsverschijnselen in 1954 is de betekenis van Canada als immigratieland onverminderd gebleven.

Ottawa.

Dr Ir A. S. TUINMAN.

Europese samenwerking met het oog gericht op de toekomst

Telkens weer wordt de discussie over de toekomstige ontwikkeling van de conjunctuur beïnvloed, zo niet overheerst, door de herinnering aan de grote depressie van de dertiger jaren. Het gevolg is, dat men bij het beantwoorden van de vraag, wat ons bij een eventuele crisis te doen staat, eveneens uitgaat van de gedachten die twintig jaar geleden met name door Keynes en later door zijn volgelingen naar voren werden gebracht. Maatregelen op monetair gebied, belastingverlagingen en een politiek van openbare werken vormen in grote trekken de catalogus, die telkens weer aan de discussie ten grondslag ligt. De klemtoon mag in het ene geval sterker op het eerste dan wel tweede instrument en in het andere geval meer op het derde liggen, omdat de taak van de Overheid ruimer of beperkter wordt gezien, in feite komen alle

voorgestelde maatregelen er op neer, dat door het stimuleren van de investeringen en/of de consumptie de economische activiteit op peil moet worden gehouden.

Hoewel men dus vrij algemeen de mening is toegedaan, dat wij in principe over instrumenten beschikken, die ons in staat zouden kunnen stellen een depressie van betekenis te voorkomen of op te vangen, is men ten aanzien van de praktische mogelijkheden vaak minder optimistisch. Dit geldt in de eerste plaats voor kleine landen, die zoals Nederland in sterke mate van het economische gebeuren buiten hun grenzen afhankelijk zijn. Wel zal het mogelijk zijn met een behoorlijke deviezenreserve invloeden van buiten af tijdelijk tegen te houden. Maar op den duur zou men moeten trachten de ongunstige gevolgen, die een crisis in het buitenland door verminde-

ring van de koopkracht op onze export zou uitoefenen, door verlaging van ons binnenlands kostenpeil op te vangen. Dit zou uiteraard gemakkelijk tot „export van onze werkloosheid” kunnen leiden en wel door middel van een beperking van de binnenlandse welvaart.

* *

Het is zonder meer duidelijk, dat dit niet meer dan een noodoplossing kan zijn, die in alle landen door de economen en door vele anderen slechts met aarzeling wordt aanvaard. Vandaar dat men uitziet naar een internationale conjunctuur- resp. werkgelegenheidspolitiek, hetzij in Europees, hetzij in nog groter — bijv. Atlantisch — verband.

Maar ook hier komt de realistische beoordelaar voor teleurstellingen te staan. Tot nu toe staan tegenover een rijkdom van aanbevelingen weinig positieve stappen. Al wordt misschien door de verschillende organisaties, die zich op dit terrein bezig houden, meer en vruchtbaarder werk verzet dan de buitenstaanders soms menen te moeten veronderstellen, de indruk blijft bestaan, dat juist op het terrein van de werkgelegenheid slechts „ad hoc” maatregelen worden genomen, terwijl van een coördinerende politiek op lange termijn nauwelijks sprake is. Dit geldt zelfs voor de Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal, waar het egalisatiefonds over het algemeen slechts er toe diende, onrendabele mijnen boven water te houden, terwijl de maatregelen, die ten aanzien van de rationalisatie of van de omscholing tegelijkertijd dienen te worden genomen, tot nu toe praktisch achterwege bleven. Wel moet worden toegegeven, dat in een enkel geval van de mogelijkheid gebruik werd gemaakt om financiële hulp te verlenen teneinde Franse mijnwerkers naar streken te verplaatsen, waar zij meer productief te werk kunnen worden gesteld dan in hun oorspronkelijke plaatsen van inwoning. Maar deze incidentele maatregel heeft niets of weinig uit te staan met een vooruitziend conjunctuurprogramma. Misschien gaan onze verwachtingen in dezen te ver, met name ten aanzien van de E.G.K.S. Het naar elkaar toegroeien vraagt tijd en de Gemeenschap is nog jong.

Aan de andere kant bestaat juist het gevoel, dat wij niet al te veel tijd meer hebben, omdat de gevolgen van een internationale crisis van enige omvang niet alleen sociaal-economisch maar ook politiek onoverzienbaar zijn. Wat Ir. H. Vos als de mening van vele Amerikanen weergeeft, nl. dat een regering die niet in staat is werkloosheid op grote schaal te voorkomen, zou worden weggevaagd ¹⁾, geldt misschien nog in meerdere mate voor de regeringen van West-Europa. Nog ernstiger dan in het Europese binnenland zouden de gevolgen in de minder ontwikkelde gebieden buiten het Sowjet-blok zijn, omdat wij dan zelf de communistische propagandaleuze zouden steunen, nl. dat het economisch stelsel van het Westen, het „kapitalisme”, tot een crisis moet leiden.

Waar het vraagstuk van de internationale conjunctuurpolitiek van dusdanige betekenis is, is het begrijpelijk dat de voorstanders van een gemeenschappelijke Europese economische politiek vaak een gevoel van diepe teleurstelling overkomt. En bij de Raad van Europa en bij de Organisatie voor Europese Economische Samenwerking werden tal van voorstellen met betrekking tot een ge-

meenschappelijke werkgelegenheidspolitiek, een Europese investeringsbank, een gecoördineerd investeringsprogramma enz. besproken, maar tot nu toe zonder resultaat.

* *

Na zoveel mislukkingen zou men zich kunnen afvragen of wij misschien daarom niet dichter bij ons doel zijn gekomen, omdat wij getracht hebben de verkeerde weg op te gaan. Immers, in principe heeft men met al deze voorstellen beoogd, de bestaande structuur van de verschillende nationale economieën te veranderen en wel met het oog op het verleden. Wat gezien van het Europese standpunt uit verkeerd was gegroeid moest — zij het dan ook geleidelijk — aan een Europees patroon worden aangepast. Maar waarvoor moest dit Europees patroon dienen? Om op de grotere markt goedkoper te kunnen produceren? Zeker, maar komt niet juist hier het spook van de technologische werkloosheid om de hoek kijken? Dit vraagstuk is op Europees niveau uiteraard veel gewichtiger dan in het kader van een nationale economie, omdat internationaal het „survival of the fittest” de uitschakeling van hele bedrijfstakken in bepaalde landen zou kunnen betekenen. Vandaar dat nauwelijks kan worden verwacht, dat verdergaande samenwerking binnen een enigszins redelijke termijn tot stand zal komen, indien deze integratie niet kan groeien tegen de achtergrond van een taak, die min of meer automatisch economische expansie en daarmee meer werkgelegenheid tot gevolg zou hebben. Huiselijk gezegd, moeten wij niet uitgaan van de gedachte: wat moeten wij op tal van terreinen — monetair, fiscaal, openbare werken enz. — ieder voor zich en allen samen ad hoc, d.w.z. ter bestrijding of voorkoming van de werkgelegenheid doen of voorbereiden? In plaats daarvan zouden wij op zoek moeten gaan naar een mogelijkheid om gedurende de eerstkomende jaren er van verzekerd te zijn, dat de productiecapaciteit van alle Europese landen ten volle kan worden gebruikt en tevens regelmatig kan worden uitgebreid. Uiteraard is het van begin af zaak, een verantwoorde, niet-inflatoire financiering van een dergelijk programma in het oog te houden.

* *

Hierbij zou men het Marshall-Plan tot uitgangspunt kunnen nemen, waarbij in de eerste plaats de aandacht zou moeten worden gevestigd op het feit, dat in het kader van dit programma niet slechts een techniek van hulpverlening aan het buitenland werd ontwikkeld, maar ook een nieuw instrument voor de conjunctuurpolitiek. Economisch gezien werd via de belastingen een gedeelte van het nationale inkomen der Verenigde Staten aan andere landen ter beschikking gesteld teneinde hun potentiële vraag naar Amerikaanse producten tot koopkrachtige vraag te transformeren. Van het werkgelegenheidsaspect uit bezien zou men hier van een uitbreiding van de gedachte van de openbare werken-politiek op de industriële en agrarische sectoren van het bedrijfsleven kunnen spreken; een uitbreiding die bij de tegenwoordige verhoudingen slechts mogelijk blijkt te zijn, indien in eerste aanleg de bewoners van derde landen er profijt van hebben. Hierdoor wordt immers voorkomen, dat de interne marktverhoudingen ernstig worden verstoord, terwijl de multiplier indirect toch voor een verdergaande stimulering van het binnenlandse bedrijfsleven zorgt. Het zou de moeite waard zijn eens na te gaan in hoeverre het Marshall-Plan de expansie van de Amerikaanse economie en daardoor de opvoering van de welvaart

¹⁾ Prae-advies van Ir. H. Vos: Welke maatregelen dienen hier te lande, al dan niet in Europees verband, te worden voorbereid ter verhoging van het nationaal-economisch weerstandsvormogen, voor het geval, dat zich een belangrijke terugslag in de wereldconjunctuur zou voordoen? In welke volgorde en in welke omvang dienen dergelijke maatregelen te worden toegepast in verband met de aard, de sterkte en het verloop van een eventuele terugslag in de wereldconjunctuur?, behandeld op de Ledenvergadering van de Vereniging voor de Staatshuishoudkunde d.d. 11 December 1954.

heeft bevorderd. Het lijkt schrijver zelfs waarschijnlijk, dat de oorlogsconjunctuur in de Verenigde Staten tot een belangrijke stijging van de welvaart heeft geleid. Dit is daarom hier van betekenis, omdat hiermede wordt aangetoond, dat een industriële economie, die op volle toeren draait, zelfs dan gestadig kan expanderen en tot verhoging van de welvaart kan bijdragen, indien een gedeelte van de productie voor de eigen volkshuishouding verloren gaat. Tegenover de mogelijke tegenwerping, dat een gedeelte van de gestegen welvaart van de werkende bevolking betaald werd door kapitaalverlies van anderen ten gevolge van inflatie, kan er op worden gewezen, dat de economisch op niets uitlopende oorlogsproductie een dusdanig percentage van het nationaal inkomen — tot 40 pCt en meer — heeft opgeëist, dat stellig kan worden verondersteld, dat er nog een echte stijging van de welvaart overbleef. Ook ten aanzien hiervan zou een diepgaand onderzoek van grote betekenis kunnen zijn. Een mooie taak voor één van de grote Amerikaanse Foundations!

* *

Zou het niet mogelijk zijn de in theorie overal aanvaarde noodzaak tot hulp bij de ontwikkeling van de niet geïndustrialiseerde gebieden tot grondslag van een Europese politiek voor volledige werkgelegenheid op lange termijn te maken en hierbij van de techniek der overdrachten van inkomens en daardoor van het activeren van potentiële koopkracht gebruik te maken? Uiteraard is dit slechts een bijzondere vorm van kapitaalexport, en wel een, waarbij van het begin af vaststaat, dat noch rente noch amortisatie van de hoofdsom betaald zou moeten worden. Desalniettemin zou deze manier van „kapitaalexport om niet” op de lange duur misschien economisch, sociaal en politiek een niet minder verantwoorde vorm van investering kunnen blijken dan het Marshall-Plan zonder twijfel voor de Verenigde Staten was. Want zonder dit hulpprogramma was de koude oorlog reeds nu voor het Westen verloren.

Ook economen zouden hun ogen niet moeten sluiten voor het feit, dat in de eerstkomende jaren, waarschijnlijk tientallen van jaren, op de twee belangrijkste fronten van de derde wereldoorlog niet gestreden zal worden met H- en A-bommen, maar voor volledige werkgelegenheid in onze eigen landen en voor economische en daarmee voor sociale vooruitgang in de nog vrije minder ontwikkelde gebieden. Walter Rathenau heeft eens gezegd: „De economie heeft de beschaving niet gemaakt, maar zij heeft ze mogelijk gemaakt.” Vandaag zouden wij kunnen zeggen, dat het de taak van de economie van de Vrije Wereld is, het voortbestaan van de vrijheid mogelijk te maken. Indien wij deze samenhang begrijpen, wordt het ook ten volle duidelijk dat tussen de werkgelegenheid in de Westerse industrielanden en de bijdrage aan de „have-nots” — inclusief onze burens in Zuid-Europa — een innig verband bestaat. Want zo lang het probleem van de minder ontwikkelde gebieden niet is opgelost, is werkloosheid, d.w.z. het ongebruikt laten van productiemiddelen niet minder onverantwoord dan de meer dan 1 miljoen werklozen in Groot-Brittannië in de eerste oorlogswinter

* *

Voor de Europese samenwerking lijkt ons een dusdanig programma daarom van betekenis, omdat het voor tal van bedrijfstakken het uitgangspunt van een gemeenschappelijke politiek zou kunnen zijn. Immers, indien het vooruitzicht bestaat, dat ten gevolge van regelmatige

hulpverlening op lange termijn vraag naar talrijke producten zal bestaan — met name in de conjunctuur-gevoelige kapitaalgoederenindustrie — is een hoge mate van bedrijvigheid verzekerd en daardoor een van de belangrijkste voorwaarden voor de voortdurende expansie aanwezig. De coördinerende taak van bijv. de O.E.E.S. zou dan niet meer hierin bestaan, de oude structuur van de nationale volkshuishoudingen te veranderen, maar in het bevorderen van de groei naar een nieuwe gemeenschappelijke structuur. Voegt men hier nog bij, dat binnen afzienbare tijd diepingrijpende veranderingen van onze productiemethoden te wachten staan, die vaak als een nieuwe industriële revolutie worden gekenschetst, dan blijkt eens te meer, dat het streven naar samenwerking en integratie veel meer dan tot nu toe op de toekomst dient te worden gericht.

* *

Een gecombineerd werkgelegenheids- en steunprogramma staat en valt uiteraard met de financiering. In „De Weg naar Vrijheid” wordt voorgesteld, dat bij een te verwachten jaarlijkse toeneming van het nationale inkomen met ca f 1.000 mln, van 1955 af, rekening houdende met onze bevolkingsgroei, een bedrag van f 300 à 500 mln voor dit doel dient te worden besteed. Dit voorstel, desnoods aangevuld met de gedachte, het bedrag jaarlijks met een bepaald percentage van de verdere toeneming van het nationale inkomen te doen stijgen, lijkt in elk geval een goed uitgangspunt voor de discussie op Europees niveau te zijn.

Voor verschillende landen is het principe van het gebruikmaken van inkomensoverdrachten voor ontwikkelingsgebieden niet nieuw. In het binnenland wordt het vaak toegepast. Op grotere of kleinere schaal is men er ook op internationaal terrein in Europa reeds mee begonnen. Maar ook zuiver economisch bezien zou dit programma ter oplossing van nog meer problemen kunnen bijdragen dan tot nu toe aangeduid. In Europees verband zouden landen met een overspannen arbeidsmarkt gepaard gaande met een groot tegoed bij de E.B.U. een gedeelte van dit crediet kunnen afstaan teneinde leveringen van debiteurlanden aan derden te bevorderen.

Bovendien is het dollarprobleem nog steeds niet opgelost. Zonder de militaire steun van de Verenigde Staten, de off-shore orders en de uitgaven voor in Europa gelegerde militairen zouden de O.E.E.S.-landen ook nu nog met een dollartekort te kampen hebben. Toch moet in de Vrije Wereld een nieuwe economische kringloop tot stand komen. Reeds voordat Mr. Stassen de medewerking van Europa aan een steunprogramma voor Azië heeft voorgesteld, werd deze gedachte juist met het oog op deze kringloop ook in Europa besproken. De techniek van de off-shore orders zou in dit verband van grote betekenis kunnen zijn. Indien de Verenigde Staten een gedeelte van de te leveren producten in Europese fabrieken gaan bestellen en in dollars betalen, zou dat ook voor een eventueel Europees steunprogramma zelfs van onschatbare waarde kunnen zijn. Immers in vele gevallen zouden de Europese landen grond- en hulpstoffen moeten importeren om de door derden benodigde uitrustingen en installaties te kunnen produceren. Dit betekent, dat in sommige gevallen, waar de binnenlandse financiering minder moeilijk zou kunnen zijn, een ernstige druk op de deviezenvoorraad wordt uitgeoefend. Door de Europese en Amerikaanse hulpverlening verregaand te combineren, zou ook voor dit vraagstuk een oplossing kunnen worden gevonden.

* *

Deze beschouwingen willen niet meer zijn dan een gedachtenbepaling, die misschien aanleiding kan zijn tot een verdere discussie. Er kan geen twijfel over bestaan, dat de problematiek ook van een Europese samenwerking „met het oog gericht op de toekomst” veel ingewikkelder is dan op grond van deze schets zou kunnen blijken. De schrijver is zich hiervan ten volle bewust.

Uiteraard zou een gecoördineerd Europees programma aan het begin zekere „offers” eisen, d.w.z. dat de stijging van het binnenlands verbruik minder groot zou kunnen

zijn dan anders. Ter gelegenheid van talrijke cursussen en inleidingen in binnen- en buitenland heeft schrijver op de noodzaak van een dergelijk „offer” gewezen. Telkens weer bleek, dat men — vooral ook in de kringen van de arbeidersbeweging — terdege beseftte, dat hier een dubbele taak is weggelegd: het programma is dringend noodzakelijk met het oog op blijvende werkgelegenheid; ten minste zo belangrijk vond men het feit, dat hier het ideaal van de menselijke solidariteit in een nieuwe gedaante naar voren komt.

Amsterdam.

Dr H. UMRATH.

De conjunctuur in de O.E.E.S.-landen in 1953 en 1954

Ieder jaar vinden in Parijs in het kader van de O.E.E.S. de zgn. landenexamens plaats. Op basis van de memoranda en statistische gegevens, ingediend door de gewone en geassocieerde leden (de Verenigde Staten en Canada), wordt de economische situatie in de betrokken landen besproken. Daarna wordt een landenhoofdstuk opgesteld, waarin o.a. aanbevelingen van de O.E.E.S. aan de regering van het betrokken land worden opgenomen. Dit landenhoofdstuk vormt een deel van het jaarrapport, dat een overzicht geeft van de economische ontwikkeling in de O.E.E.S.-landen, van de resultaten, die door de economische samenwerking zijn bereikt, en van de problemen, die nog om een oplossing vragen. Vijf van dergelijke jaarrapporten zijn reeds verschenen.

Nu de meeste landenhoofdstukken van het Zesde Jaarrapport reeds afzonderlijk zijn gepubliceerd, is het mogelijk aan de hand van de daarin bekend geworden gegevens een inzicht te verkrijgen in de recente economische ontwikkeling van de O.E.E.S.-landen, welke hieronder nader zal worden toegelicht. Tevens zal worden stilgestaan bij de recessie in de Verenigde Staten, omdat deze — het moge paradoxaal klinken — geen grote invloed heeft gehad op de conjunctuur in West-Europa.

De recessie in de Verenigde Staten.

Medio 1953 begon in de Verenigde Staten de productie af te nemen. De daling van de industriële-productie bedroeg ongeveer 10 pCt, van de totale productie 4 pCt. In het eerste kwartaal van 1954 kwam een einde aan deze daling; het bruto-nationaal product bleef tot en met het derde kwartaal op hetzelfde niveau. Ook de industriële productie handhaafde zich gedurende deze periode op het lagere peil.

De directe aanleiding tot de recessie was de intoring op de in het eerste halfjaar van 1953 sterk toegenomen voorraden. De diepere oorzaak is waarschijnlijk gelegen in het verloop van de defensie-uitgaven, die sedert Korea in snel tempo waren gestegen. Het tempo van deze stijging nam reeds in 1952 af en medio 1953 begonnen deze uitgaven te dalen. De grote voorraden werden niet veroorzaakt door speculatie verband met het prijsniveau, maar door overschatting van de vraag. Medio 1953 bleek de verhouding tussen verkopen en voorraden zo ongunstig te zijn geworden, dat men tot liquidatie van de excessieve voorraden overging. Deze voorraadintering heeft vrij geleidelijk en zonder belangrijke prijsverlagingen van Juli 1953 tot in de herfst van 1954 plaats gevonden.

De productiedaling heeft, tegen de verwachting van velen in, niet tot een cumulatief proces geleid. Door de zgn. „built-in stabilisers”, zoals de werkloosheidsverzekering, door belastingverlagingen en door de regeeringssteun aan de landbouw bleef het beschikbaar in-

komen op peil, hetgeen een verdere teruggang van de productie voorkwam. Voorts namen de investeringen in de bouwnijverheid toe. Van grote invloed op de rustige ontwikkeling was de goedkoop-geldpolitiek van het Federal Reserve System, welke in Mei 1953 reeds werd ingezet door een verlaging van de verplichte kasreserves.

Er zijn tekenen, die er op wijzen, dat aan de voorraadintering in het laatste kwartaal van 1954 een einde is gekomen. De industriële productie is in de laatste maanden toegenomen en vooral in de automobiël-industrie was een duidelijke opleving te constateren. Ook de stijging van de staalproductie was markant. Daar de Amerikaanse Regering duidelijk heeft laten blijken, dat zij een voortduren van de stagnatie niet wenselijk acht, en indien nodig, maatregelen zal nemen ter stimulering van de binnenlandse vraag, mag voor 1955 een verdere uitbreiding van de productie worden verwacht.

In West-Europa wachtte men met enige spanning de gevolgen van deze recessie af. Op grond van de ervaring met de recessies van 1938 en 1949 vreesde men ongunstige repercussies op de bedrijvigheid en het weer opnieuw ontstaan van een dollartekort. In het algemene gedeelte van het Vijfde Jaarrapport van de O.E.E.S.¹⁾ werd o.a. op dit gevaar gewezen, waarbij de recessie van 1949 werd aangehaald.

Het is daarom verhelderend om de recessie van 1949 met die uit het jongste verleden te vergelijken. De daling van de industriële productie was bij beide recessies ongeveer even groot, nl. 10 pCt. Het effect van de laatste recessie op de invoer van goederen en diensten was evenwel, zoals uit tabel I blijkt, veel geringer.

TABEL I.

Invoerdalingen in de Verenigde Staten tijdens de recessies van 1848/1949 en van 1953/1954

	Wereld		West-Europa	
	totaal goederen en diensten	goederen (excl. militaire)	totaal goederen en diensten	goederen (excl. militaire)
1e halfjaar 1954 1e halfjaar 1953 × 100	95	93	101	85
2e halfjaar 1949 2e halfjaar 1948 × 100	90	89	88	76

Deze van 1949 afwijkende ontwikkeling is door een samenloop van omstandigheden te verklaren. Algemeen gunstige factoren waren:

1. het gunstige verloop van de recessie. Sneller dan verwacht werd kwam er een einde aan de productiedaling en het beschikbaar inkomen bleef op peil;

¹⁾ „Progress and problems of the European economy”, Parijs, Januari 1954.

2. het feit, dat de daling van het invoervolume niet zoals in 1949 werd versterkt door een prijsdaling, aangezien de wereldmarktprijzen, die na de Korea-hausse steeds waren gedaald, ten slotte op een laag niveau waren gestabiliseerd, en de opgaande conjunctuur in Europa een gunstige invloed op deze prijzen uitoefende. De daling van de invoerprijzen bedroeg in 1949 ten opzichte van 1948 4 pCt;

3. de geringere daling van het invoervolume zelf, doordat vóór medio 1953 geen belangrijke voorraadvorming van geïmporteerde goederen had plaats gevonden en de Amerikaanse Regering in 1954 de aankopen voor strategische voorraden hervatte.

Voor Europa in het bijzonder was de sterke toename van de Amerikaanse militaire uitgaven aldaar van belang. Deze toename bedroeg van het eerste halfjaar van 1953 op het eerste halfjaar van 1954 25 pCt. Hierdoor werd de invoerdaling volledig gecompenseerd.

Daar de uitvoer van de Verenigde Staten zowel naar Europa als naar de rest van de wereld toenam, steeg het overschot op lopende rekening (exclusief militaire exporten). In het fiscale jaar 1953/54 bedroeg dit weer \$ 1 mrd. Tegelijkertijd wist West-Europa op lopende rekening met de Verenigde Staten echter een overschot te kweken van \$ 400 mln.

Terwijl dus — om een beeld van „The Economist” te gebruiken — de vrees bestond, dat bij een lichte verkoudheid van de Verenigde Staten Europa een longontsteking zou oplopen, bleek Europa immuun te zijn en had de autonome opgaande conjunctuur alhier zelfs een gunstige invloed op de bedrijvigheid in de rest van de wereld.

De conjunctuur in Europa.

In 1952, toen de productie stagneerde, was er in vele landen sprake van overcapaciteit. In enkele landen was ook tevens een flinke arbeidsreserve in de vorm van werklozen aanwezig. In het Vijfde Rapport van de O.E.E.S. werd derhalve gewezen op de noodzaak van een verdere uitbreiding van de productie.

West-Europa bleef het antwoord niet schuldig. De productie is sindsdien in alle O.E.E.S.-landen toegenomen. De jaren 1953 en 1954 kunnen de gunstigste na de oorlog worden genoemd; zij werden gekenmerkt door toenemende werkgelegenheid, snel stijgende consumptie, een betrekkelijk stabiel prijspeil en een, zij het gering, dollaroverschot op lopende rekening.

Het feit, dat de Europese conjunctuur een opgaande lijn vertoonde ondanks de Amerikaanse recessie, leidt tot de slotsom, dat de factoren die tot deze opleving leidden, hoofdzakelijk van autonome aard waren. Dit is niet te verwonderen, indien in aanmerking wordt genomen, dat de O.E.E.S.-landen in economisch opzicht één vrij gesloten gebied vormen, hetgeen tabel 2 illustreert.

TABEL 2.

1952 in mrd dollars	Ver. Staten	O.E.E.S.
1. Bruto nationaal product	346	163 a)
2. Totale invoer van goederen en diensten	16	14
3. Importquote (2 in pCt van 1)	4,5	8,5

a) In „An International Comparison of National Products and the Purchasing Power of Currencies” (Parijs, Januari 1954) wordt aangetoond, dat de omvang van het bruto nationaal product der O.E.E.S.-landen realiter, groter is dan het bovengenoemde bedrag, dat verkregen is door omrekening tegen de officiële wisselkoersen.

De importquote der O.E.E.S.-landen is dus veel groter dan die der Verenigde Staten, maar aanzienlijk lager dan de laagste importquote van enig Europees land afzonderlijk (Frankrijk: 15 pCt). In tegenstelling tot 1953 waren bij de vorige Amerikaanse recessie in 1949 de goud-

dollarreserves der O.E.E.S.-landen ontoereikend, waardoor bij een kleine daling van de dollarontvangsten direct tegenmaatregelen moesten worden genomen om die reserves te beschermen. Door de dollarhulp heeft sindsdien een verplaatsing van monetaire reserves plaats gehad, waardoor de goudvoorraad der Verenigde Staten daalde en de goud- en dollarreserves der O.E.E.S.-landen een noodzakelijke aanvulling ondergingen.

Tevens zorgde de devaluatie in 1949 er voor, dat de Westeuropese landen betere toegang konden krijgen op de Amerikaanse markt. Het volume van de export uit de O.E.E.S.-landen naar de Verenigde Staten was in 1953 twee en een half maal zo groot als in 1948. Door de relatieve prijsdaling van de Europese producten ten gevolge van de devaluatie steeg de waarde van de export naar de Verenigde Staten niet zo sterk als het volume, waardoor het vooroorlogse aandeel van West-Europa op de Amerikaanse markt nog niet kon worden bereikt. In dit licht bezien is het dan ook niet te verwonderen, dat in West-Europa in 1953 en 1954 een conjunctuuropgang mogelijk was, die hoofdzakelijk door interne impulsen werd veroorzaakt. Zouden de O.E.E.S.-landen meer een eenheid vormen, dan zou een economische politiek, gericht op de eliminatie van conjunctuurfluctuaties, niet tot de onmogelijkheden behoren.

Tabel 3 geeft een beeld van de expansie in de O.E.E.S.-landen. De sterker dan de industriële productie gestegen intra-handel duidt op een groter geworden arbeidsverdeling als gunstig gevolg van de liberalisatie.

TABEL 3.

1951 = 100	1952	1953	1954		
			I	II	III
Industriële productie	101	105	111	114	116
Volume intra O.E.E.S.-handel	96	109	114	118	122

In geen enkel O.E.E.S.-land nam de productie af. De stijging was het grootst in Nederland, West-Duitsland en Italië. Alleen in België en Frankrijk was de expansie vrij gering. Daar zette zij dan ook later in dan in de andere landen.

Hoewel het onmogelijk is om een dergelijke recente ontwikkeling volledig te verklaren, temeer daar samenvattende cijfers over de O.E.E.S.-landen nog ontbreken en in vele gevallen de expansie in de afzonderlijke landen juist verklaard wordt uit de gunstige Europese conjunctuur, zullen hier enkele autonome factoren worden opgesomd, die waarschijnlijk op deze ontwikkeling van invloed zijn geweest.

1. In vele Europese landen ging men in 1952 en 1953 er toe over de belastingen te verlagen en de nominale lonen te verhogen. De herwonnen financiële stabiliteit en de gestegen goud- en deviezenreserves maakten een dergelijke politiek mogelijk. Het Verenigd Koninkrijk en West-Duitsland gingen hierin voor.

2. De oogst in 1953 was uitzonderlijk goed, waardoor het inkomen vooral in agrarische landen als Frankrijk en Italië sterk toenam en de invoer van voedingsmiddelen in Europa laag kon blijven.

3. De tot een zeer laag niveau gereduceerde voorraden moesten in 1952 en 1953 worden aangevuld.

4. In de meeste O.E.E.S.-landen vertonen de defensieuitgaven nog steeds een stijgende lijn.

5. Evenals in de Verenigde Staten vond een sterke toename plaats van de woningbouw.

Naast de bovengenoemde autonome factoren, die in eerste instantie de economische opleving in 1953 in West-

Europa veroorzaakten, staan secundaire verschijnselen, die de verdere expansie versterkten, maar tevens door de gunstige ontwikkeling in de hand werden gewerkt.

1. Het liberalisatiepercentage van verschillende landen werd aanzienlijk opgevoerd (Verenigd Koninkrijk, Oostenrijk, IJsland en Frankrijk), waardoor het gemiddelde liberalisatiepercentage der O.E.E.S.-landen, dat op 1 Januari 1953 64 pCt bedroeg, steeg tot ruim 82 pCt op 1 Januari 1955. Hierbij moet worden aangetekend, dat de liberalisatie van Frankrijk door de invoering van een compenserende invoerbelasting voor een belangrijk deel aan waarde heeft ingeboet. In de meeste landen stuit men nu op de harde kern der restricties, welke op grond van protectionistische en handelspolitieke overwegingen worden gehandhaafd.

2. Het gebruik maken van de bestaande overcapaciteit deed de arbeidsproductiviteit aanzienlijk stijgen. Hierdoor werden de expansiemogelijkheden groter en deden zich voor kort nog geen duidelijke inflatoire spanningen voor.

3. In enkele landen, vooral daar, waar de productiecapaciteit volledig benut werd, stegen de investeringen in vaste activa; zo in Nederland, Noorwegen en Zweden.

Vooruitzichten voor 1955.

Een verdere stijging van de productie in Europa is op grond van de volgende overwegingen te verwachten.

1. In 1955 zal ook in de Verenigde Staten de productie waarschijnlijk toenemen, waardoor de Europese export naar de Verenigde Staten zich zal kunnen uitbreiden.

2. Hierdoor zullen de prijzen op de grondstoffenmarkten vast blijven en misschien iets gaan stijgen, waardoor ook een grotere afzet in de minder ontwikkelde gebieden mogelijk wordt.

3. In Europa zelf zal de nadruk bij de toeneming van de vraag meer op de investeringen liggen dan in de afgelopen jaren. Nu in de meeste landen de voorraad kapitaalgoederen volledig wordt benut, zal in vele sectoren de noodzaak ontstaan, het productie-apparaat verder uit te breiden. Tevens zal in vele landen de woningbouw blijven toenemen.

4. In Duitsland zullen de binnenlandse bestedingen door de herbewapening stijgen. De nadruk zal daar uiteraard liggen op de investeringen en de overheidsuitgaven.

In de nabije toekomst behoeft dus waarschijnlijk niet voor een daling van de totale vraag in Europa te worden

gevreest. Eerder moet er voor worden gewaakt, dat de toename van de vraag niet groter is dan de toename van de productie, aangezien in de meeste landen nu de volledige werkgelegenheid is bereikt en verdere uitbreiding van de productie in hoofdzaak bepaald wordt door stijging van de arbeidsproductiviteit. Dat de vrees voor een te grote uitbreiding van de vraag niet geheel ongegrond is, wordt aangetoond door het optreden van inflatoire verschijnselen in enkele Europese landen, die er op wijzen dat aldaar van een zekere „overemployment” sprake is. De discussies in dit blad hebben de situatie in Nederland voldoende toegelicht. In Engeland werd onlangs het officiële disconto van 3 tot 3½ pCt verhoogd. In Oostenrijk zijn de bankcredieten het laatste halfjaar zeer sterk toegenomen. In Zweden en Noorwegen stijgt het prijspeil en zijn maatregelen getroffen tot beperking van de creditexpansie, waardoor men het peil der investeringen hoopt te verlagen. In Denemarken is mede door te grote binnenlandse bestedingen en een slechte oogst een betalingsbalanscrisis ontstaan. De drastische maatregelen van de centrale bank aldaar hebben er toe geleid dat het rendement op staatsobligaties tot circa 7 pCt is gestegen.

Het grote probleem, waarvoor de O.E.E.S. staat is de verdere vrijmaking van de handel en daarbij aansluitend het herstel van de convertibiliteit. Het is daarom van belang, dat de financiële stabiliteit bij de leden-landen wordt gehandhaafd of hersteld. Indien ten gevolge van een te grote Europese vraagstijging het gehele Europese prijspeil een stijgende tendentie zou gaan vertonen, zou onze afzet in derde gebieden en vooral in de Verenigde Staten worden bemoeilijkt, en invoerrestricties zouden weer nodig worden om een daling van de monetaire reserves te voorkomen.

Anderzijds is een verdere expansie gewenst om een afbraak van de harde kern der handelsbelemmeringen mogelijk te maken. De nodige aanpassingen vinden immers het beste plaats bij toenemende productie. Een verdere stijging van de arbeidsproductiviteit is dus, gegeven de volledige werkgelegenheid in de meeste landen, noodzakelijk.

Ten slotte vraagt de economische ontwikkeling van de Europese randgebieden — Zuid-Italië, Griekenland en Turkije — om een gezamenlijke krachtsinspanning der O.E.E.S.-landen.

's-Gravenhage.

E. D. J. KRUIJTBOOSCH, ec. drs

De tankvrachtenmarkt in 1954

In tegenstelling tot de ontwikkeling op de algemene vrachtenmarkt, bewogen de tankvrachten zich, met uitzondering van de laatste maand, het afgelopen jaar op een laag peil. Gedurende de zomermaanden daalden de vrachten tot het diepste niveau, terwijl de verbetering zich in feite eerst laat in December voltrok. De stijging welke de tankvrachtenmarkt uiteindelijk te zien gaf moet ongetwijfeld ten dele worden toegeschreven aan de omstandigheid dat het weder zeeklaar maken der opgelegde tonnage tijd vordert. Toen zich in de loop van December vrij plotseling vraag naar spoedig beschikbare ruimte ontwikkelde, bleek het aanbod dan ook ontoereikend met als onvermijdelijk gevolg een aantrekken der vrachten. Het behoeft geen betoog dat de in de laatste maand gesignaleerde verbetering te laat kwam om het weinig gunstige beeld, dat de voorafgaande elf maanden

toonden, belangrijk te beïnvloeden. Zoals reeds gereleveerd, werd het diepste punt in de zomermaanden bereikt. De toen opgelegde tonnage bereikte een omvang van rond 3,8 mln ton! Behalve voor de zgn. „supertankers” bewogen de tankvrachten zich het gehele jaar op een onrendabel peil, waaronder uiteraard vooral de oudere schepen die dan ook het grootste percentage der opgelegde tonnage vormden, te lijden hadden. Toonden de Engelse grote maatschappijen in 1953 weinig of geen belangstelling voor tonnage van derden, gedurende het afgelopen jaar waren zij vrij regelmatig aan de markt voor tonnage op reisbasis, zij het dat de vraag gedurende de maanden Mei t/m Juli van beperkte omvang was.

Werd in het begin van het jaar voor het vervoer van donkere olie van de Perzische Golf en de Caraïbische Zee naar het Verenigd Koninkrijk en het Continent nog de

schaalvracht minus 15 pCt betaald — in Februari t/m Maart liep de vracht tijdelijk op tot schaalvracht plus 5 pCt — de daaropvolgende maanden brachten een steeds verdergaande daling zodat in Juli niet meer dan de schaalvracht minus 50 pCt kon worden bedongen! Iets groter vraag deed de vracht voor September aflading stijgen tot minus 20 pCt, terwijl de vracht voor November verscheping tot minus 15 pCt verbeterde. De tweede helft van de maand December bracht ten slotte de reeds gereleveerde verbetering. Voor Januari aflading werd ten slotte het tot dusver in het afgelopen jaar ongekend hoge peil van plus 50 pCt bereikt! De zozeer gestegen vracht en de bereidheid van bevrachters om tonnage voor enkele achtereenvolgende reizen af te sluiten, leidde tot een vrij aanzienlijke vermindering der opgelegde tonnage, die aan het eind van het jaar tot rond 1,4 mln ton excl. de in Amerika opgelegde vloot daalde. Naar schatting werden in de loop van December schepen met een totaal draagvermogen van ca 625.000 ton aan de opgelegde vloot onttrokken.

De vraag naar schone tankers was gedurende het afgelopen jaar, voornamelijk voor Amerikaanse rekening, niet onbevredigend. De vrachten waren gemiddeld 15 pCt hoger dan die voor het vervoer van donkere olie. Daarentegen toonden de grote maatschappijen aanvankelijk nog generlei belangstelling voor langdurige timecharters. Wel werden voor rekening van één der Engelse maatschappijen in het voorjaar enkele schepen voor achtereenvolgende reizen gedurende negen maanden tegen de schaalvracht minus 17½ pCt voor het vervoer van donkere olie bevracht, terwijl Amerikaanse bevrachters tonnage sloen voor achtereenvolgende reizen tot het eind van het jaar tegen U.S.M.C. minus 50 pCt. Gedurende de maanden October en November sloot één der Engelse grote maatschappijen een aantal schepen — zowel schone tankers als schepen voor het vervoer van donkere olie — voor 12/24 maanden timecharter, oplevering eind 1954 begin 1955 op basis van 17/6 per ton draagvermogen per maand voor de laatste categorie en 18/- voor schone tankers met 1/- per ton extra voor motorschepen, welke stookolie met een hoge viscositeit kunnen stoken. Ook voor Amerikaanse rekening ontwikkelde zich enige vraag naar tonnage op timecharter-basis. Verschillende T-2 tankers werden voor een duur van 6 tot 8 maanden voor de inter-Caraïbische vaart op basis van \$ 2,50/\$ 3 bevracht. De tendentie was overigens in de Amerikaanse sector vrijwel gelijk aan die elders. Aanvankelijk werd nog U.S.M.C. minus 30 pCt voor het vervoer van donkere olie van de Caraïbische Zee naar Noord-Amerika betaald terwijl ook hier de vracht in Februari tijdelijk tot minus 25 pCt verbeterde, maar zij bewoog zich gedurende de volgende maanden in dalende richting om in de zomermaanden het lage peil van minus 10 pCt te bereiken. Eind November liep de vracht weder op tot minus 32½ pCt om in December tot U.S.M.C. plus 12½/15 pCt te verbeteren. De stijging in de Amerikaanse sector bedroeg zodoende aan het eind van het jaar, vergeleken met de hoogste vrachten, welke een jaar geleden werden betaald, 40/45 pCt. Hiermede werd trouwens tevens het hoogste niveau der beide laatste jaren bereikt.

Het grote aantal in de laatste maand van 1954 tot stand gekomen bevrachtingen bleek intussen toereikend om in de behoefte aan Januaritonnage grotendeels te voorzien. De „British Petroleum Co” (Anglo Iranian) was overigens nog aan de markt voor twee of drie achtereenvolgende reizen van de Perzische Golf. Reders der betrèkkelijk weinige nog onbevrachte en spoedig beschikbare schepen toonden echter weinig neiging met bevrachting spoed te betrachten in de hoop nog iets hoger vrachten te kunnen bedingen. Typerend voor de in December zoveel groter vraag is dat de „British Petroleum” gedurende de laatste week van het jaar verscheidene oudere en langzame, opgelegde tankers voor drie achtereenvolgende reizen tegen vrachten variërend van schaalvracht plus 40 pCt voor de eerste tot Panel vracht (minimum plus 10 pCt) voor de derde reis bevrachtte. Dit betekent namelijk voor deze schepen emplot tot Juli a.s. Intussen heeft de „London Brokers' Panel” de gewogen gemiddelde tankvracht met ingang van 1 Januari jl. op schaalvracht No 2 plus 12,8 pCt vastgesteld. Ter verduidelijking zij er op gewezen, dat dit een verhoging van 4,9 pCt, vergeleken met de voor het vierde kwartaal 1954 vastgestelde zgn. „panel rate” betekent. Anders gezegd, voor de reis van Nederlands-West-Indië naar Londen, toont de vastgestelde vracht een verbetering van 1 s-7 d per ton.

Gedurende de eerste week van het nieuwe jaar liepen de vrachten in de Amerikaanse sector door geringere vraag dan normaliter in dit jaargetijde kan worden verwacht, van de Caraïbische Zee naar Noord-Amerika iets terug. De geringe belangstelling met name voor ruimte van de Caraïbische Zee moet mede worden toegeschreven aan kleinere hoeveelheden beschikbaar product. Een aantal schepen, aanvankelijk aangewezen om lading van het Westelijk halfrond aan te voeren, zocht dan ook elders emplot. Voor schone lading van de Gulf naar Noord-Amerika werd in de eerste week van Januari onveranderd U.S.M.C. plus 17½/22½ pCt betaald. Het aanbod van ruimte in de Amerikaanse sector voor de tweede helft van Januari tot en met Februari lijkt ruimschoots voldoende voor de huidige vraag, maar indien de winter doorzet kan het beeld snel en radicaal worden gewijzigd. Van het Midden Oosten is er trouwens behoorlijke vraag tegen lonende vrachten al bewegen deze zich thans over het geheel op een enigszins lager peil dan tijdens de periode van grote bedrijvigheid in December werd bereikt. Onderstaande vergelijkende tabel geeft de hoogste vrachten weer, welke op reisbasis in het tijdvak Januari 1950/55 werden betaald.

Ofschoon de tankvrachten, welke op het ogenblik op de open markt worden betaald, hoger zijn dan in de beide voorgaande jaren, blijven zij, zoals uit de tabel blijkt nog zeer aanzienlijk beneden de topvrachten welke in de hausse-jaren 1951/52 konden worden bedongen.

Het sterk fluctuerend beeld der tankvrachtenmarkt maakt het ondoenlijk de verdere gang van zaken in 1955 met enige zekerheid te voorspellen. Gunstige factoren zijn het in 1954 wederom gestegen verbruik van petroleum en de verdere stijging waarmede men in de kringen der producenten voor het lopende jaar rekening houdt. De wereldvraag naar petroleumproducten bereikte in

	Amerikaanse Kustvaart	Grote Vaart (dollarnoteringen)	Grote Vaart (Sterlingnoteringen)
Januari 1955	U.S.M.C. + 22½ clean/ + 15 dirty	U + 10 clean	Scale + 50 dirty
„ 1954	„ — 12½ „ — 17½ „	—	Flat Scale clean — Scale — 15 dirty
„ 1953	„ + 10 „ — 5 „	U flat clean/— 10 dirty	U + 25 clean/— 10 dirty
„ 1952	„ + 200 clean	„ + 210 clean	U + 190 clean/M.O.T. + 310 dirty
„ 1951	„ + 145 clean/ + 150 dirty	„ + 111 dirty	M.O.T. + 250 clean/M.O.T. + 225 dirty
„ 1950	Flat U clean — 15 dirty	„ — 25 dirty	M.O.T. + 10 dirty

1954 met een stijging van bijna 2 pCt in de Verenigde Staten en ruim 9 pCt elders nieuwe hoogtepunten, die overigens naar wordt verwacht dit jaar bij een verdere stijging van rond 5 pCt in Amerika en circa 7 pCt elders wederom zullen worden overschreden. In Engeland steeg het verbruik verleden jaar tot 19.002.695 ton tegen 17.510.285 ton in 1953. Tegenover deze gunstige factoren staat als voornaamste belemmering voor een blijvende verbetering van het vrachtenpeil de opgelegde vloot, die zonder rekening te houden met de uit de vaart genomen tankschepen onder Amerikaanse vlag nog een omvang van rond 1,4 mln ton draagvermogen heeft. Een deel dezer schepen zal, zodra lonende exploitatie mogelijk is, uiteraard wederom in de vaart worden gebracht. Voorts dient rekening te worden gehouden met de verdere uitbreiding, welke de wereldtankvloot door gereedkomende, thans nog in aanbouw of bestelling zijnde, schepen zal ondergaan. Het draagvermogen dezer laatste bedraagt tenminste 8,5 mln ton, terwijl de snelheid rond 50 pCt groter is dan die der oudere schepen, m.a.w. het potentiële draagvermogen is niet onbelangrijk groter. Naar schatting zal de vervoerscapaciteit der wereldtankvloot dan ook zowel dit jaar als in 1956 met circa 8 pCt toenemen. Zou men gedurende de eerstvolgende jaren alle schepen, die ouder dan 20 jaar zijn, slopen, dan zou dit een tonnage van rond 1,9 mln ton draagvermogen vertegenwoordigen en het is wel uitermate onwaarschijnlijk dat een dergelijke tonnenmaat in het tijdvak 1955-1957, waarin de vloot met rond 8,6 mln ton draagvermogen aan nieuwe schepen wordt uitgebreid, inderdaad wordt gesloopt, m.a.w. een blijvende, aanzienlijke stijging der vrachten op de tankvrachtenmarkt in de nabije toekomst is niet waarschijnlijk, al zijn verrassingen niet uitgesloten.

Rotterdam.

C. VERMEY.

AANTEKENING

De koffiemarkt

De koffiemarkt heeft een jaar van uitzonderlijke gebeurtenissen achter zich. De vorstschade van Juli 1953 deed een geringe oogst van Brazilië, de grootste koffieproducent, verwachten, hetgeen een sterke stijging van de koffieprijs tot gevolg had. Daarna werd echter geleidelijk bekend dat de oogstvooruitzichten in de andere productielanden gunstig waren. Omstreeks April 1954 kwam de prijs daardoor wat vaster te liggen. In de eerste maanden had de verwerkende industrie, evenals de importhandel, zich van grote voorraden voorzien, zodat men bij het bestaande hoge prijsniveau geruime tijd kon toezien zonder transacties van betekenis af te sluiten. In Juni d.a.v. kondigde de Braziliaanse Regering een hogere exportgarantieprijs af om de koffieprijs op het hoge niveau te handhaven, maar de markt reageerde met een verkleining van koffie-aankopen in Brazilië. Door de politiek van prijsonderbieding van enige Latijnsamerikaanse landen werd de Braziliaanse koffie steeds meer van de markt verdrongen, met alle gevolgen daarvan op de binnenlandse economie: de schaarste aan deviezen werd steeds nijpender. Ondanks de herhaalde verzekering, dat veranderingen in de Braziliaanse koffiepolitiek niet in overweging waren, werden op 15 Augustus jl. plotse-ling nieuwe maatregelen bekend gemaakt. De minimumprijs werd langs indirecte weg met ongeveer 20 pCt verlaagd. De daarop volgende vertrouwensschok leidde tot nog verdere contractie van de omzetten. Pas sinds Oc-

tober is de markt weer levendiger geworden, hoofdzakelijk door de noodzaak, de minimale voorraden in de importerende landen aan te vullen.

De belangrijkste factoren, die de economische politiek van Brazilië bepalen, zijn de verdediging van de koffieprijs op de wereldmarkt — reeds vóór de oorlog oorzaak van veel moeilijkheden — en het streven naar industrialisatie. De koffie-export moet de buitenlandse valuta voor een zeer voornaam deel van de import van investeringsgoederen en grondstoffen leveren, en daarom neemt de koffieprijs een zo centrale plaats in onder de factoren, die de economische ontwikkeling van Brazilië bepalen. Het doel van de industrialisatiepolitiek is het onafhankelijk maken van het land van de grote importen van industrieproducten uit het buitenland, waaronder vooral de Verenigde Staten. De financiering van de import geschiedt, zoals gezegd, in hoofdzaak uit de opbrengsten van de koffie-exporten, welke ongeveer 70 pCt van de totale dollaropbrengsten opleveren. Dit wordt een te wankel basis geacht voor de binnenlandse economie. De snelle industrialisatie heeft echter ook geleid tot voortgaande inflatie, waarmede tekorten op de handels- en betalingsbalans gepaard gingen. Hieruit is wel duidelijk, dat er voor Brazilië veel aan gelegen is, een hoge opbrengst van de koffie-export te verkrijgen. Dat de hoge prijs gepaard zou gaan met daling van de verkochte hoeveelheden had men aanvankelijk niet voorzien, uitgaande van de gedachte dat de wereldproductie te gering zou zijn om aan de reeds een tiental jaren regelmatig stijgende vraag te kunnen voldoen. Onderstaande tabel geeft het prijsverloop en de grootte van de export naar de Verenigde Staten aan in 1953 en 1954.

Koffie-exporten van Brazilië naar de Verenigde Staten, Januari-November 1953-1954

Maand	1953	1954	meer of minder in 1954	Gemiddelde prijs van Santos IV in \$ cts per lb	
				1953	1954
	(in mln \$)				
Januari	49.863	39.079	— 10.784	53,95	70,32
Februari	50.110	45.502	— 4.608	54,75	76,37
Maart	48.397	69.270	+ 20.378	57,33	86,96
April	38.243	44.802	+ 6.559	56,05	89,79
Mei	26.378	21.186	— 5.192	55,13	86,55
Juni	40.010	13.443	— 26.567	56,18	88,36
Juli	26.118	27.183	+ 1.065	59,05	88,25
Augustus	66.061	13.844	— 52.217	61,30	78,50
September	77.771	38.391	— 39.380	61,55	71,00
October	76.750	30.478	— 46.272	59,30	70,60
November	81.546	90.139	+ 8.593	58,20	71,25
Totaal:	581.247	433.317	— 147.930		

In Augustus werd, door deze ontwikkeling genoodzaakt, de koffieprijs verlaagd. De exporteurs kregen toestemming 20 pCt van hun dollaropbrengsten in de vrije valutamarkt te verkopen, waardoor de garantieprijs in dollars daalde van 87 cts tot 64½ cts per lb. De kopers werden door deze gebeurtenis in hun afwachtende houding gesterkt, daarin nog gestimuleerd door de onderbieding door andere Latijnamerikaanse landen.

Gevolg was dat Brazilië het koffieseizoen 1953-1954 op 30 Juni afsloot met een voorraad van ruim 3 mln balen, die aanzienlijk boven de verwachte omvang lag. Na deze datum bleef de voorraad toenemen; de omvang daarvan is niet nauwkeurig bekend. Per 22 Januari jl. waren door het Instituto Brasileira de Cafe naar schatting 2 mln balen van de lopende oogst uit de markt genomen. Indien Brazilië geen maatregelen had genomen tot verdere verlaging van de prijs, dan zou op 30 Juni a.s. naar verwachting de voorraad uit ongeveer 6 mln balen bestaan.

De belangrijkste concurrent van Brazilië is Columbia, terwijl daarnaast vooral Costa-Rica, Nicaragua, El Salvador en Mexico een belangrijke rol spelen. Daar de export van Columbia voor 80 pCt uit koffie bestaat, leidde de prijsontwikkeling in het tijdsverloop tot Augustus van het vorige jaar tot een gunstige handels- en betalingsbalans, waardoor importrestricties en deviezencontroles konden worden verminderd. Juist op het moment, waarop de gevolgen daarvan merkbaar werden, daalde door de Braziliaanse maatregelen de opbrengst per lb van de koffie-export met ongeveer 25 pCt. Daar de Columbiaanse import intussen toenam, daalden in drie maanden tijds — van Augustus tot October — de goud- en deviezenreserves van \$ 280 mln tot \$ 207 mln. De afnemende vraag naar Braziliaanse koffie en de daling van de voorraden in de importlanden gaven in de volgende maanden Columbia echter de gelegenheid, de omzet te vergroten, zelfs in die mate dat voorraden uit vroegere oogsten geheel werden geruimd. De goud- en deviezenreserves waren daardoor einde December weer tot \$ 272 mln gestegen. De betalingsbalans over 1954 zal naar schatting een overschot van \$ 65 mln vertonen. Dit is toe te schrijven aan het voortdurend aan de markt brengen van betere soorten tegen lagere prijzen dan Brazilië.

Intussen vonden herhaaldelijk besprekingen plaats tussen de koffieproducerende landen. Men kon zich echter niet aan de indruk onttrekken, dat er van resultaten in de richting van overleg over de prijsvaststelling tussen deze landen weinig sprake was. De laatste poging was de reis van Manuel Mejía, manager van de „Colombian Nationa Federation of Coffee Merchants” en van Horacio Cintra Leite, directeur van de „Pan American Association”, naar Rio de Janeiro, waar besprekingen met de Braziliaanse Regering werden gevoerd. Hoe weinig de daar gevoerde besprekingen opleverden, blijkt wel uit het feit, dat zeer kort na de beëindiging er van de Braziliaanse Regering — op 6 Februari jl. — tot een nieuwe prijsverlaging van koffie overging, thans d.m.v. een revaluatie van de zgn. „koffie-dollar”. Dit betekende, dat de exporteurs in plaats van tegen 31,50 cruseiros per dollar, thans hun dollaropbrengsten tegen de koers van crus. 37,06 zullen kunnen verkopen. Hierdoor daalt de minimum verkoopprijs nu tot ongeveer \$ 0,55 per lb., en de Maartnoteringen op de New-Yorkse koffietermijnmarkt voor de standaardcontract-kwaliteit Santos IV daalden dan ook tot \$ cts 56,25 per lb.

Dezelfde moeilijkheden welke de maatregelen van Augustus 1954 hun effect ontnamen dreigen echter ook nu weer het optreden van de gewenste gevolgen van de jongste prijsvaststelling te verhinderen. De onderbieding door andere Latijnsamerikaanse productielanden is nl. reeds in volle gang. Tevens is het vertrouwen opnieuw geschokt, waardoor kopers zich tot een minimum aan inkopen trachten te beperken. Met name belangwekkend is in dit verband een bepaling dat, wanneer binnen 45 dagen na afsluiting van een contract de exportbonussen, welke betaald worden op de buitenlandse valuta der exporteurs, gewijzigd zullen worden en wanneer dit een nadelig prijsverschil inhoudt voor de koper in diens valuta, hij dit verschil vergoed zal krijgen in de valuta waarin de transactie is geschied. Deze bepaling dient om het vertrouwen in de koffiecontracten te herstellen. Zij doet echter juist vermoeden dat de Braziliaanse Regering bereid zal zijn zo nodig tot nog verdergaande prijsverlagingen over te gaan, waardoor op de korte termijn de kopers nog terughoudender worden dan zij reeds waren. Voorts beoogt deze maatregel de concurrerende

productielanden duidelijk te maken, dat Brazilië zo nodig bereid is op deze weg verder te gaan. Columbia heeft echter intussen zijn koffievaluta ook gereduceerd, waardoor de minimum exportprijs van zijn koffie op \$ 0,60 per lb is gekomen.

Toch begint ook de gedachte veld te winnen, dat samenwerking tussen de producenten op de lange duur te verkiezen is boven de huidige vorm van concurrentie. In een onlangs gehouden vergadering van de koffiecommissie van de „Organisation of American States” werd bijv. een commissie ingesteld, welke een studie zal maken van de mogelijkheid tot prijsstabilisatie binnen de grenzen die daaraan zijn gesteld, willen zowel producenten als consumenten tevreden zijn. In producentenkringen heerst thans evenmin deze tevredenheid als bij de consumenten. De laatsten lieten dit, vooral in de Verenigde Staten, duidelijk merken door hun verbruik te beperken. Met name na de laatste Braziliaanse maatregelen is ook in de concurrerende productielanden ongerustheid ontstaan over het toekomstige prijsverloop. De directeuren van de „Federation of Coffee Growers of Central America and Mexico” (Fedecame) hebben voorgesteld een vergadering te houden te Washington, waar ook Braziliaanse en Columbiaanse vertegenwoordigers aanwezig zullen zijn. Men hoopt dan te komen tot het gezamenlijk treffen van maatregelen om een verdere daling van de koffieprijs te voorkomen. Een dergelijke daling is zeker niet denkbeeldig in het licht van de thans gepubliceerde oogstramingen voor het jaar 1955/1956.

Vlaardingen.

W. TIMS

MEDEDELINGEN VOOR ECONOMISTEN

5e landdag voor economen

Zaterdag 19 Maart a.s. zal in Rotterdam onder auspiciën van de Contact-Commissie van academisch gevormde economen de 5e Landdag voor Economen worden gehouden.

Dr H. M. Hirschfeld zal in de aula der Nederlandsche Economische Hoogeschool spreken over „De betekenis van de economische wetenschap voor de huidige samenleving”. Als officiële debaters zullen de heren J. H. Derksen, Algemeen secretaris van de Algemene Katholieke Werkgeversvereniging, en Prof. Dr P. Kuin, Economisch adviseur van de Unilever, het woord voeren. De discussies staan onder leiding van Prof. Dr F. L. van Muiswinkel, hoogleraar aan de Vrije Universiteit te Amsterdam.

In de voormiddag zijn er excursies naar Allan, de Bataafse Petroleum Maatschappij en een Margarine-fabriek van de Unilever.

GELD- EN KAPITAALMARKT

De geldmarkt.

De geldmarkt was gedurende de verslagweek vrij ruim, hoewel er enige neiging tot afstoting van papier met niet al te lange looptijd viel te constateren. De notering van driemaandspapier ad ca $\frac{3}{4}$ pCt wees op afwezigheid van dringende verkopen, de callgeldnotering van onveranderd $\frac{1}{2}$ pCt (dat is het minimum) op een grote liquiditeit bij de meeste geldgevers. Inmiddels viel op, dat de saldi der banken bij de Centrale Bank per 14 Februari f 446 mln bedroegen, hetgeen wel voldoende is voor het huidige kaspercentage van 8, doch niet voor de 10 pCt, welke van 22 Februari af zal gelden.

Uit onlangs gepubliceerde cijfers blijkt, dat de binnenlandse geldhoeveelheid in 1954 toenam met f 540 mln, als volgt verdeeld over de verschillende geldvormen: chartaal + f 288, tegoed bij giro-instellingen + f 177, idem bij banken + f 75 mln. In pCt van de stand. dezer geldvormen per ult. 1953 bedroegen de stijgingen resp. 8½, 19½ en 2 pCt. Dat desondanks de middelen der banken in 1954 vrij sterk toenamen (nl. met ca f 600 mln) was dan ook aan andere oorzaken dan aan een toeneming van de geldhoeveelheid toe te schrijven; vooral een stijging van de termijndeposito's was hiervoor van belang (bijna + f 300 mln).

De gecombineerde balanscijfers der voornaamste Nederlandse banken per ult. 1954 geven overigens ook wat de activa betreft een opvallende verschuiving t.o.v. het vorig jaar te zien.

In mln guldens	Mutatie 1954 (afgerond)	Stand ult. 1954
Kas, De Ned. Bank, giro; daggeld	+ 200	716
Ned. schatkistpapier	- 1.400	1.657
Ander overheidspapier	+ 1.100	1.319
Buitenl. banken	+ 100	400
Debetsaldi van credietnemers	+ 300	1.667

Neemt men hierbij in aanmerking, dat van de liquide middelen het grootste deel door de kaspercentage-regeling geblokkeerd was, en dat onder ander overheids-papier ca f 1.200 mln 8, 10 en 12 jarig papier (schatkist-certificaten) ressorteert, dan blijkt wel, dat de „overliquiditeit” van het Nederlandse bankwezen in 1954 voor een belangrijk deel is verdwenen.

De kapitaalmarkt.

Op de aandelenmarkt smolt de afgelopen week de vrees voor militaire verwickelingen in het Verre Oosten grotendeels weg. Meer aandacht werd thans besteed aan aangekondigde en verwachte dividendverhogingen en aan de gunstige algemene economische toestand hier te lande. Deze ontwikkeling bracht een wat geringer belangstelling voor internationale fondsen mede. Slechts Philips onderging, mede op grond van buitenlandse aankopen, een flinke koersstijging, waarbij o.a. werd gewezen op te verwachten gunstige cijfers over het 4e kwartaal 1954 en het nieuwe diamantprocédé van de General Electric. De stijging van de algemene index bleef van beperkte omvang, doch was toch voldoende om deze een nieuw hoogterecord te doen bereiken van 232,7 (tot dusverre bereikte top: 231,8 op 11 Januari jl.).

De grote betekenis van de institutionele beleggers voor de kapitaalmarkt wordt geïllustreerd door onderstaande gegevens over de beleggingen der levensverzekering-maatschappijen:

In mln guldens	Mutatie 1954	Stand ult. 1954
Leningen op schuldbekentenis	+ 295	2.311
Effecten en inschrijvingen grootboek	+ 4	1.322
Hypotheken	+ 114	741
Vaste eigendommen	+ 45	335
Overige beleggingen	+ 4	130
Totaal	+ 462	4.839

Zowel de totale omvang dezer beleggingen ad bijna f 5 mrd als de groei van bijna f ½ mrd in één jaar spreken voor zichzelf. Absoluut genomen was de stijging nog altijd het grootst bij de leningen op schuldbekentenis, doch relatief was de toeneming der hypotheekportefeuille het aanzienlijkst.

	11 Febr. 1955	18 Febr. 1955
Aand. indexcijfers		
Algemeen	230,3	232,7
Industrie	326,6	330,5
Petroleum	302,9	302,3
Scheepvaart	236,8	239
Banken	192,2	191,5
Indon. aand.	71,3	72,5
Aandelen		
Kon. Petroleum	550%	550
Unilever	369	364
Philips	329½	343
A.K.U.	286½	288
Kon. N. Hoogovens	285½	279
Van Gelder Zn	275	270
H.A.L.	194	195
Amsterd. Rubber	114½	114
H.V.A.	140%	142½
Staatsfondsen		
2½ pCt N.W.S.	80	80
3-3½ pCt 1947	100%	100 ⁹ / ₁₆
3 pCt Grootboek 1946	100½	100 ⁵ / ₁₆
3 pCt Dollarlening	96%	96 ¹³ / ₁₆
Diverse obligaties		
3½ pCt Gem. R'dam 1937 VI ...	102½	102½
3½ pCt Bk v. Ned. Gem. 1954 II/III	99%	100 ⁷ / ₁₆
3½ pCt Philips 1948	102	102½
3½ pCt Westl. Hyp. Bank	99%	99%

J. C. BREZET.

STATISTIEKEN.

INTERIM-PRIJSINDEXCIJFERS VAN HET GEZINSVERBRUIK IN NEDERLAND 1) 2)

1949 = 100

Aard der gezinsuitgaven	Wegingsfactor (pCt van totale gezinsuitgaven in 1949)	15 Juli 1954	15 Aug. 1954	15 Sept. 1954	15 Oct. 1954	15 Nov. 1954	15 Dec. 1954
I Voeding, w.o.:	37,7	132	130	130	130	129	128
brood, gebak, meel	8,0	123	123	123	124	125	125
aardappelen, groenten, fruit	6,8	150	137	137	136	123	122
suiker en koloniale waren, dranken	6,5	135	135	135	134	135	135
vlees, vleeswaren, vis	4,6	157	157	157	156	155	155
olïen en vetten ..	3,8	105	105	105	106	106	106
zuivelproducten, excl. roomboter	8,0	120	125	125	126	129	128
II Roken	2,3	115	115	115	115	115	115
III Woning, w.o.:	21,0	135	135	136	137	137	137
huur, water, onderhoud woning	9,2	139	139	139	139	139	139
huur afzonderlijk verwarming en verlichting ..	8,4	140	140	140	140	140	140
woninginrichting en huusraad ..	5,1	148	148	151	153	153	153
IV Kleding en schoeisel, w.o.:	6,7	120	120	120	121	121	121
schoeisel	13,3	115	115	115	116	116	116
kleding	10,6	113	113	114	114	114	114
schoeisel	2,7	120	120	120	122	123	123
V Hygiënische en medische zorg, w.o.:	1,8	121	121	121	121	122	122
reiniging	3,4	114	114	114	114	115	115
persoonlijke en gezondheidszorg	1,6	107	107	107	107	107	107
VI Ontwikkeling en ontspanning, w.o.:	10,1	120	121	121	121	121	122
ontwikkeling, ontspanning, verenigingen ..	7,6	119	119	119	120	120	121
verkeer	2,5	124	124	124	125	125	125
VII Verzekeringen en belastingen	12,2	120	120	120	120	124	124
Totaal	100	127	126	126	127	127	127
Totaal (excl. belastingen)	94,9	130	129	129	130	129	129

1) Ontleend aan het Statistisch Bulletin van het Centraal Bureau voor de Statistiek.

2) Volgens huishoudrekeningen over 1949 van geschoolde arbeiders, voorlieden, lagere kantoorbedienden en ambtenaren, met in 1949 een bruto-weekloon van f 50 tot f 60, een gemiddelde gezinsgrootte van vier en wonende in de middelgrote en kleine gemeenten van ons land.

VERKEER EN VERVOER IN NEDERLAND

Omschrijving		Maand- gem. 1953	Januari 1954	Februari 1954	Maart 1954	April 1954	Mei 1954	Juni 1954	Juli 1954	Aug. 1954	Sept. 1954	Oct. 1954
Indexcijfer vervoer wilde binnenvaart	1)	165	108	60	182	172	196	193	197	185	203	193
Vervoer wilde binnenvaart	1.000 t.	1.516	995	547	1.665	1.579	1.793	1.768	1.805	1.699	1.859	1.770
Wilde binnenvaart, prestatie	mln t.km	218	140	67	234	233	261	260	267	243	261	245
Indexcijfer eigen vervoer te water 2)	1)	185	117	56	193	184	185	180	182	166	188	
Eigen vervoer te water 2)	1.000 t.	1.293	820	395	1.354	1.289	1.292	1.260	1.277	1.163	1.314	
Idem, prestatie 2)	mln. t.km.	94	61	26	100	97	95	90	95	91	100	
Indexcijfer internat. binnenvaart (laadverm.)	1)	91	83	37	104	101	103	102	109	106	105	108
Binnengekomen schepen (best. Ned.)	Aantal	5.818	4.835	1.918	6.650	6.889	7.229	7.066	7.450	7.110	6.985	6.778
Laadvermogen	1.000 t.	3.127	2.946	1.176	3.501	3.311	3.457	3.403	3.698	3.608	3.496	3.568
Lading	"	1.498	1.093	577	1.686	1.589	1.788	1.905	2.006	1.880	1.935	1.987
waarvan onder Nederlandse vlag	"	1.031	711	355	1.096	1.086	1.236	1.286	1.361	1.274	1.295	1.316
" Belgische vlag	"	184	149	94	272	205	224	227	235	221	216	242
Vertrokken schepen (herk. Ned.)	Aantal	5.811	4.752	2.059	6.793	6.783	7.036	7.039	7.271	6.942	6.960	6.611
Laadvermogen	1.000 t.	3.136	2.864	1.288	3.405	3.343	3.372	3.417	3.618	3.482	3.501	3.522
Lading	"	1.930	1.582	745	2.023	2.053	2.070	2.113	2.287	2.264	2.310	2.453
waarvan onder Nederlandse vlag	"	1.175	932	435	1.239	1.179	1.223	1.237	1.376	1.304	1.333	1.429
" Belgische vlag	"	242	181	62	268	294	294	289	310	271	292	308
Schepen in rechtstreekse doorvaart	Aantal	2.119	1.990	943	2.692	2.677	2.667	2.696	2.764	2.822	2.631	2.800
Laadvermogen	1.000 t.	1.380	1.247	597	1.708	1.663	1.659	1.682	1.707	1.686	1.710	1.799
Lading	"	853	694	381	1.085	1.058	1.066	1.135	1.156	1.158	1.204	1.287
waarvan onder Nederlandse vlag	"	255	206	97	366	304	297	315	317	315	324	291
" Belgische vlag	"	321	312	179	417	477	470	498	512	523	527	577
Indexcijfer zeevaart (inhoud)	1)	116	116	102	130	126	137	133	135	138	136	144
Binnengekomen zeeschepen	Aantal	1.917	1.708	1.530	2.083	1.995	2.201	2.107	2.179	2.265	2.119	2.173
Bruto-inhoud	1.000 R.T.	5.118	5.031	4.660	5.684	5.571	6.090	5.855	5.841	6.207	5.912	6.423
Idem, alleen geladen schepen	"	4.617	4.539	4.119	4.925	4.983	5.511	5.153	5.268	5.600	5.256	5.710
waarvan in lijnvaart	"	2.583	2.728	2.483	2.864	2.856	3.120	2.991	3.020	3.064	2.930	2.974
Vertrokken zeeschepen	Aantal	1.895	1.845	1.484	2.086	1.986	2.163	2.106	2.210	2.172	2.114	2.153
Bruto-inhoud	1.000 R.T.	5.120	5.246	4.393	5.784	5.542	6.044	5.907	6.078	6.007	6.094	6.306
Idem, alleen geladen schepen	"	3.554	3.806	3.307	4.099	3.779	4.213	4.052	4.250	4.159	4.213	4.305
waarvan in lijnvaart	"	2.572	2.794	2.420	2.773	2.723	3.028	2.965	3.036	2.971	2.961	2.917
Goederenvervoer ter zee:												
Gelost bij invoer	1.000 t.	1.707	2.073	1.772	2.302	1.823	1.988	2.458	2.186	1.490	2.511	2.745
" bij doorvoer	"	1.284	968	578	1.208	1.016	1.326	1.136	1.581	1.300	1.443	1.953
Geladen 3) bij uitvoer	"	729	1.176	799	1.093	1.012	808	894	882	808	775	1.125
" bij doorvoer	"	608	562	423	476	563	739	618	744	734	798	841
Indexcijfer goederenvervoer Ned. Spoorwegen	1)	162	155	176	187	158	160	156	164	158	168	
Goederenvervoer Ned. Spoorwegen, totaal	1.000 t.	1.972	1.880	2.143	2.275	1.923	1.949	1.892	1.990	1.918	2.038	
waarvan grensoverschrijdend	"	604	613	762	796	651	652	608	643	606	645	
Reizigerskilometers Ned. Spoorwegen	1 miljoen	552	535	480	549	575	565	587	655	703	585	
Tonkilometers Ned. Spoorwegen	"	271	267	310	318	264	262	248	259	249	269	
Tramwegen, vervoerde reizigers	1 miljoen	29,2	30,6	28,3	30,0	29,1	28,9	27,3	29,9	29,7	26,6	
Interloc. autobusdiensten; vervoerde reizigers	"	19,5	23,1	20,9	20,5	19,3	18,2	17,7	20,5	21,6		
Locale autobusdiensten; vervoerde reizigers	"	16,1	19,3	17,4	17,6	17,2	16,9	15,9	18,1	18,1		
Indexcijfer verkeer op de rijkswegen	1)	236	216	221	236	269	271	282	282	280	276	273
Slachtoffers verkeersongevallen												
Overleden	Aantal	116	93	58	105	91	111	112	141	148	119	
Ernstig gewond	"	1.211	835	781	1.057	1.170	1.478	1.493	1.569	1.736	1.608	
Licht gewond	"	1.034	650	570	873	1.027	1.351	1.408	1.436	1.479	1.320	
Idem, indexcijfers												
Doden	1)	178	143	89	162	140	171	172	217	228	183	
Gewonden	1)	175	115	105	150	171	220	226	234	250	228	
Luchtvaart (K.L.M.) 4)												
Tonkm (vracht, post en extra bagage)	1.000	4.001	4.060	4.706	4.630	4.551	4.534	4.324	4.535	4.505	4.833	5.553
Passagierskm	1 miljoen	100,9	82,2	78,8	101,1	117,8	129,2	138,3	155,7	155,4	147,5	111,8

1) Maandgemiddelde 1938 = 100. 2) Incl. tankvaart. 3) Excl. bunkermateriaal e.d. 4) Excl. West-Indië bedrijf.

Bron: Centraal Bureau voor de Statistiek.

KORES

fabrieken aan weerszijden van de evenaar

KORES

producten niet te evenaren!

Verschenen: Jacht en Taal

Prijs: f 27,50

Het nieuwe standaardwerk van Dr A. G. J. Hermans.
Behoort in elke jagers-bibliotheek
Verkrijgbaar bij de boekhandel of bij de uitgever:
H. A. M. ROELANTS - SCHIEDAM

EEN VEILIGE BERGPLAATS

voor Uw waardepapieren en andere
kostbaarheden verkrijgt U door het
huren van een safeloket in onze brand-
en inbraakvrije kluisen

Nederlandsche Handel-Maatschappij, N.V.

DEVIEZENBANK

HOOFDKANTOOR: AMSTERDAM, VIJZELSTRAAT 32

87 kantoren in Nederland